

DIPLOMADOLGOZAT

Le-Dai Barbara

2022

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Károly Róbert Campus

**AZ ÁLLÁSKERESŐK KÖRÉBEN
VÉGZETT FELNŐTTKÉPZÉS
MUNKAERŐPIACI HATÁSAI
SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG
MEGYÉBEN (2010-2020)**

Konzulens

Dr. Koncz Gábor

egyetemi docens

Készítette

Le-Dai Barbara

vidékfejlesztési agrármérnöki

nappali tagozat

2022

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
2. Szakirodalmi áttekintés	5
2.1 A munkaerő-piaci feszültségek okai	5
2.2 A felnőttképzési célrendszerek jellemzői	6
2.3 Az egész életen át tartó tanulás	7
2.3.1 A Life Long Learning fogalma	7
2.3.2 A Life Long Learning folyamatában a felnőttképzés	9
2.4 Felnőttképzés a térségfejlesztésben	10
2.4.1 Üzleti modell a felnőttképzésben	13
2.5 A felnőttképzés munkaerő-piaci jelentősége	14
2.5.1 A felnőttképzés munkaerő-piaci fontossága	14
2.5.2 Munkaerő-piaci helyzetkép hazánkban	14
2.5.3 A felnőttkori tanulásban való részvétel	15
2.5.4 Képzések a munkaerőpiacon	15
2.6 Felnőttkori tanulmányok és azok típusai	15
2.7 Felnőttképzés és versenyképesség	17
2.8 A felnőttképzés helye, szabályozása, típusai	20
3. Anyag és módszer	22
3.1. A vizsgálati terület bemutatása	22
3.2. A kutatás során alkalmazott adatbázisok és statisztikai módszerek	25
4. Hipotézisek	29
5. Eredmények	30
5.1 A szekunder kutatás eredményeinek bemutatása	30
5.1.1 A Kormányhivatal által beiskolázott álláskeresőket statisztikai vizsgálata	30
5.1.2 Területi elemzések az álláskeresőknél szóló képzéseken való részvétel alapján	34
5.2 A primer kutatás eredményeinek bemutatása	41
6. Következtetések és javaslatok	45
7. Összefoglalás	47
8. Irodalomjegyzék	48
9. Nyilatkozatok	54

1. Bevezetés

Az álláskeresők munkaerő-piaci integrációja szempontjából a legfontosabb lépés, egy új piacképes iskolai végzettség elsajátítása, amely hatékonyan járulhat hozzá a munkanélküliség csökkenéséhez. Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés, mint a leggyorsabb és legrugalmasabb képzési forma képes a munkaerőpiac változásaira a legrövidebb időn belül reagálni. Egy új szakképesítés megszerzése ebben a képzési formában mindössze 3-6 hónap, amíg iskolarendszerben, ezeknek a szakmáknak az elsajátítása évekbe kerül. A mindenkori Kormány központi célként kezeli a teljes foglalkoztatottság elérését. Az ehhez vezető úton az álláskeresők képzésekbe való integrálódása és ezzel új piacképes szakmák megszerzése a legelső lépés lehet.

A vizsgált időszakban Magyarország megyéi közül Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt a legmagasabb a felnőttképzésben résztvevők létszáma, amelyet alapvetően befolyásolt az álláskeresők magas száma. Ez jelentős részben összefüggésbe hozható a megye kedvezőtlen térszerkezeti pozíciójával, amely az ország északkeleti szegletében elhelyezkedve távol fekszik az ország centrumtárségitól és a Magyarországra is nagy hatást gyakorló, főbb európai gazdasági erőközpontoktól. Az, hogy a megye Ukrajnával határos, a megyét geopolitikai szempontból különösen fontossá teszi, azonban a gazdaság pozícióját inkább negatívan befolyásolta az utóbbi évtizedben. A megye magas munkanélküliségi rátával és alacsony foglalkoztatási rátával rendelkezik, a beruházók alacsonyabb száma miatt az országos átlagot jelentősen meghaladó a közfoglalkoztatás jelentősége. Emiatt különösen nagy jelentőséggel bír, hogy a felnőttképzés tanfolyamai, képzési magas hatékonysággal valósuljanak meg és az álláskeresők a viszonylag kevés lehetőség ellenére be tudjanak integrálódni az elsődleges munkaerőpiacra.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1 A munkaerő-piaci feszültségek okai

1) Strukturális hatások

Az 1970-es évekig a munkanélküliség jellemzően az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező munkavállalókra volt jellemző. Azonban a magasabb iskolai végzettségűek is aktív álláskeresőkké váltak a technika fejlődésének hatására, mivel számos állás betöltése már nem követelte meg azt az iskolai végzettséget, mint azelőtt, valamint új pozíciók jelentek meg, amelyek új végzettséget követeltek meg. Ezek a változások nem csak az álláskeresőket, hanem a pályakezdőket is megnehezítették, mivel a fejlődéseket az oktatás nem tudta a fejlődés intenzitásával lekövetni. A nehézségek megoldására kettő lehetőség állt rendelkezésre. Az egyik az volt, hogy a folyamatot felgyorsítva a munkanélküliek száma rohamosan megnő, majd lassan csökkenni kezd. A másik megoldás, hogy a struktúráváltás lassításával a munkanélküliek száma nem nő meg ugrásszerűen, viszont az ország életszínvonala, ezáltal a világ gazdasági pozíciója is romlani kezd, a változás viszont lassan következik be. E változások következtében a szolgáltatóiparban egyre több, míg a mezőgazdaságban és a nehéziparban egyre kevesebb munkaerőre volt szükség (Bánfalvy, 1997).

2, A gazdasági fejlődés mérséklődése

A gazdasági reformok a vállalkozókat nem arra bátorították, hogy saját vállalkozásukat fejlesszék, hanem hogy a bent lévő anyagi forrásukat felszabadítsák (Bánfalvy, 1997).

3, Szocio-demográfiai hatások

A munkaerőpiacra a II. világháború is nagy hatással volt. Az 1950/60-as években az élve születések száma jelentősen megnőtt, ez a generáció a gazdasági válság közepén, az 1970-es évek után került ki a munkaerőpiacra. Ez azt eredményezte, hogy a munkavállalókból túlkínálat alakult ki, nem volt megfelelő számú betöltetlen pozíció. A helyzetet tovább nehezítette a nők munkába állása is. A munkaerőpiacra a szakszervezetek voltak nagy befolyással, mivel munkabeszüntetéseket, az ellenőrzések lebonyolítását is ők valósították meg (Bánfalvy, 1997)

4, A technikai innováció hatása

A fejlett országok az 1970-es években nagy műszaki és technológiai fejlődésen mentek keresztül. Új, modern technikák jöttek létre, amelyek rövid időn belül elterjedtek. A

technológiai fejlődés hatására munkahelyek szűntek meg, azonban ezekben a szektorokban megfigyelhető volt, hogy új fogyasztókat vonzott be az új technológia, ezzel további munkaerőre lett szükség. A foglalkoztatottság növekedését, ha csak rövidtávon is, de elősegítette. A K+F szektorban dolgozók száma és az iskolázottak száma is megnövekedett. A technológiai fejlődések hatására új, alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező álláskereső léphettek a munkaerőpiacra. Ezen jelenségek hatásaként elmondható, hogy a technológiai fejlődés okán több munkahely jött létre, mint amennyi megszűnt, ez hosszútávon mutatta ki a hatását. A munkavállalóktól már nem volt elvárta a magas iskolai végzettség, de a jó alkalmazkodóképesség feltétel volt (Bánfalvy, 2010; Vámosi, 2013).

2.2 A felnőttképzési célrendszerek jellemzői

Egy 1965-ös cikkben megfogalmazottak szerint a felnőttképzésnek hatékonyabbnak és személyre szabottabbnak kell lennie a fiataloknak szóló képzéseknél. A felnőttek tapasztalataikban, életmódjukban és szabadidejükben is különböznek a fiataloktól, így az oktatási módszert is az ő igényeikre szabva kell kialakítani, nem elég a fiatalokét módosítani (Dobos-Radnai, 1965). Akkor lesz a felnőttképzés a leghatásosabb, ha az ő igényeikre koncentráltan kerül kialakításra az oktatás, amelyek:

- érdek
- munkával kapcsolatos érdek
- lehetőségek kihasználása
- önmegvalósítás
- félelem a lemaradástól
- médián keresztül felkeltett érdeklődés kielégítése (Radnai, 1980)

Ha a felnőttképzés jellegzetességeit vetjük össze a különböző életszakaszokkal, akkor az alábbiakat állapíthatjuk meg:

- A fiatal felnőtteket az elhelyezkedési esélyek motiválják
- A felnőttek szeretnék a már megtanultakat hasznosítani
- A tapasztalt felnőttek az igazi életcélokat tekintik szem előtt, alkalmasak a magas szellemi és fizikai munkavégzésre is
- A nyugdíjas kor környékén életmódváltás lehetőségével, vagy a már megszerzett tudás gyarapításával gondolnak a felnőttképzésre
- Az öregkort elértekkel andragógiai szempontból már nem igazán kalkulálnak hazánkban (Durkó, 1998).

A felfedezéssel tanuló módszer – mely alapján a felnőtt tanulók élettapasztalatait kombinálják az órai tananyaggal – növeli a felnőttek tanulási morálját (Ránki Lantos, 2002). A felnőttképzés felépítése és tartalma mindig viszonyításokon alapul (Csoma, 2009). Ennek a rendszernek a résztvevői:

- tanulók
- intézmények
- előadásmód
- értékrend

2.3 Az egész életen át tartó tanulás

A gazdaság dinamikája, a munkaerőpiac változása megköveteli a munkavállalóktól, hogy a tudásuk naprakész legyen, nem elég szinten tartaniuk, folyamatosan fejleszteniük szükséges. Ha a munkavállaló felismeri a hiányosságait és azok felzárkóztatásának céljából valamilyen képzést elvégez, akkor az állásvesztés lehetősége csökken (Dombi, 2005).

2.3.1 A Life Long Learning fogalma

A lifelong learning, vagyis az élethosszig tartó tanulás kapcsolódik a felnőttképzéshez is. A lifelong learning nevezhető permanens művelődésnek. A permanens művelődéshez a felkészülésnek már alapképzésen meg kellene kezdődnie, majd folytatódnia az idő előrehaladtával. A permanens művelődésre való felkészítés a közoktatást is megnehezíti (Durkó, 1999) Amelynek alapjai lehetnek:

- a munkavégzés közben fellépő szakmai feladatokra felkészítés
- erős bázistudás kialakítása
- megfelelő humánus magatartás
- iskolai feladatok közbeni gondolkodásra való ösztönzés (Durkó, 1998).

Az unióban az igény a lifelong learningre és az információs társadalomra alakult ki (Martinkó, 2010). Az OECD 1996-ban megfogalmazta, hogy a környezeti, egyéni és társadalmi tanulás köre is ide tartozik. A felsőoktatási- és szakképzési intézmények, az iskolák, de nem hivatalosan a közösségi, otthoni, munkahelyi képzések is itt szerepelnek (Ránki Lantos, 2002). Egy olyan rendszert kell létrehozni, amely erős alapképzésre épül. Formái:

- Informális tanulás: közösség hatására, médián keresztül informálódni
- Formális tanulás: iskolarendszeren belüli oktatás, helyszíne, időpontja, módja, anyaga és célja szigorúan szabályozott

- Nem formális tanulás: iskolarendszeren kívüli oktatás, magába foglalja a tréningeket, szemináriumokat, tanfolyamokat, továbbképzéseket (Krisztián, 2004).

Az Európai Bizottságnak fontossá vált az élethosszig tartó tanulás, mely a lisszaboni memorandumban is megmutatkozik. Ennek oka, hogy a tudásalapú társadalomban a friss, naprakész információ megszerzéséhez és felhasználásához szükséges adottságok elsajátítása az egyének számára. Ez a tulajdonság különösen fontos, hiszen az emberek Európán belül vállalhatnak munkát, amelynek eredményeképpen a választási lehetőségeik megnövekedtek, viszont alkalmazkodóképességgel is kell rendelkezniük (Komenczi, 2001).

A 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről is bizonyíték, hogy az állam támogatja az élethosszig tartó tanulást (Pásztor, 2004). A törvény azon alapszik, hogy az állam támogatásokkal segíti elő az egyént, hogy életpályája során lehetősége nyíljon tudásának gyarapítására, ezzel elősegítve a karrierje során felmerülő nehézségek leküzdését. Ez állampolgári jog, azaz mindenkinek ugyanolyan joga van hozzá, így az esélyegyenlőség biztosítva van mindenki számára. Az állam és az egyén felelősségvállalása is meg van határozva, amelyek a következők:

- az egyén felelős a boldogulásához szükséges tudás megszerzéséért,
- a munkáltató felelős a munkáltató tanulását elősegíteni,
- az állam felelős a képzési háttér biztosításáért (Szép, 2004).

A lifelong learning személyes kompetenciái:

- az iskolai végzettséggel egyenesen arányos a tanulási képesség,
- amennyiben a tudáshiány már a napi munkavégzésben is nehézséget okoz, úgy szükség van a tanulás elkezdésére vagy folytatására,
- ha a szellemi versenyképesség megőrzése a cél, akkor is szükség van a tanulásra,
- életkori különbségek is előfordulhatnak az egyének között,
- a felsőfokú tanulmányok előnye, hogy általános műveltséget is növelnek, ellenben a felnőttképzés csak szakmai tudást biztosít (Csernyák-Janák-Zalán Olbrich, 2004).

Az élethosszig tartó tanulás társadalmunk velejárója, nem pedig a hiányosságok pótlásának eszköze (Csapó, 2002).

Régen a öregek tanították meg a fiatalokat mindenre, de napjainkban inkább a fiatalok tanítják az idősebbeket például az internet, számítógép használatára. (Pléh, 2001).

Az Európai Bizottság által 1996-ban publikált fehér könyv taglalja a személyes készségkártya bevezetését, amelyen a munkaerőpiacra lépést követően a munkavállaló minden kompetenciája fel lenne jegyezve (Harangi, 2000).

Az Oktatási Minisztérium 2002-ben közölt tanulmánya alapján a tudásalapú társadalomban szükség van a hatékony tudásra. (Udvardi-Lakos, 2002). Ezáltal olyan intézményekre van szükség, amelyekben az élethosszig tartó tanulás megvalósítható.

Az Európai Bizottság által a lisszaboni konferencián meghatározott feltételek szükségesek az élethosszig tartó tanuláshoz (Tót, 2003):

- képzések nyitottsága, azaz mindenki számára elérhetőnek kell lennie,
- a rendszer folyamatos fejlesztése, fejlődése,
- készségek, kompetenciák, attitűdök,
- élethosszig tartó tanulás forrásai.

2.3.2 A Life Long Learning folyamatában a felnőttképzés

A 2000-ben az Európai Bizottság által kiadott Memorandum című nyilatkozatban is szerepelt az élethosszig tartó tanulás (Memorandum, 2000). Egyezség folyt, amelyben részt vettek az Európai Unió tagállamai, a tagjelöltek és az Európai Gazdasági Térség is. Kitértek arra, hogy nélkülözhetetlen az európai szintű együttműködés és koordináció. Az oktatásnak szinkronban kell lennie a további folyamatok heterogén elemeivel annak érdekében, hogy Európában létrejöhessen az élethosszig tartó tanulás. Cél, hogy az emberek a tudásalapú társadalom feltételeinek meg tudjanak felelni, ehhez biztosítva van, hogy az unión belül szabadon mozoghatnak tanulmányaikat és munkahelyüket is tekintve. Ehhez a résztvevő államoknak egy teljes körű módszert kell megalkotniuk. Ennek a fő céljai, hogy az egyenlőtlenségeket megszüntessék és képesek legyenek egy mobilis, képzett munkaerő létrehozásában. Ennek alappillére az élethosszig tartó tanulás, amely elősegíti egy jobb, élhetőbb társadalom létrehozását (Zárándy, 2002).

Az esélyegyenlőségek növelésének egyik fontos tényezője, hogyha mindenki hozzáfér a megfelelő oktatáshoz és készségeit folyamatosan fejleszteni tudja (Bajusz, 2004). Ennek megvalósulásának feltétele, ha a globalizáció következményeivel lépést tud tartani az oktatási rendszer. Az élethosszig tartó tanulás elemeként meg kell valósítani a képzések oktatáspolitikáját, amely magába foglalja a felnőttképzést is.

Az élethosszig tartó tanulás megvalósulásához elengedhetetlen az egyén, a társadalom és a munkaerőpiac szükségleteinek megértése. Ehhez nélkülözhetetlen az alapkészségek megléte, fejlesztése, az oktatók segítése, a munkáltatók igényeinek feltérképezése. Ezen feltételekkel a tudás alapú társadalomban helyt tudnak majd állni (Sáráné Lukácsi, 2001).

A felnőttképzés sikerességének növeléséhez fontos szempont az anyagi befektetés mind magán, mind állami szempontból. Támogatásra szorulnak az informális, non-formális és formális oktatási formák is. Mindenki számára elérhetővé kell tenni az oktatást (Polónyi, 2004). Hazánk oktatási módszerének kialakításában az esélyegyenlőségnek és az élethosszig tartó tanuláshoz való hozzáférésnek kulcsfontosságú szerepe van, valamint figyelembe kell venni az etnikai kisebbségeket, a hátrányos helyzetűeket, a munkanélkülieket, az alacsony jövedelemmel rendelkezőket és az alacsony szintű oktatásban részesülteket. Ezeken kívül fontos a földrajzi elhelyezkedés és szociális helyzet mint hátráltató tényező megszüntetése (Zachár, 2003).

A tanulás vonzóvá tételével a részvételi szintet lehet növelni, de lényeges, hogy a tanulók a jogukat és a tanulókkal rendelkezésükre álló előnyeikkel is tisztában legyenek (EU Tanács, 2002). A Memorandum szerint a tagállamoknak kell az oktatási rendszerük tartalmával rendelkezniük és felelniük, de vannak feladatok, amelyekkel minden tagállamnak kötelessége foglalkoznia, mint például az élethosszig tartó tanulás, amelyet az Európai Unió is támogat. Fontos szempont, hogy az egész rendszer átlátható legyen, valamint kollektív célokat és elképzeléseket kell meghatározni (Nagy, 2002).

A fentebb említett ajánlások, elképzelések és dokumentumok hatására országunk 2005-ben megalkotta „Az egész életen át tartó tanulás stratégiáját”. Ez a stratégia egy hosszú távú célkitűzés, amelyet időnként felülvizsgálva és szükség esetén változtatva szükséges folyamatosan fenntartani. A 2005-ös megalkotása óta ez a stratégia változatlan, a mai világunkban nem segít az eredmények eléréséhez (Zachár, 2009).

2.4 Felnőttképzés a térségfejlesztésben

Az élethosszig tartó tanulás gondolatában a múlt évtizedben végbement fejlődéseket is érdemes taglalni. A 70-es években a felnőttkori tanulmányokkal kevés nemzetközi szervezet foglalkozott. Az Európai Tanács az 1960-as években a „permanent education”-on keresztül szerette volna a tagállamok oktatási rendszerét egységesíteni. Az Európai Unió alapértéke, hogy egyenlőség tudjon kialakulni az Unión belül, ezt az elképzelést az oktatás

szempontjából a permanens oktatással kívánták elérni. Ebben az időben a téma az UNESCO figyelmét is felkeltette. Megfigyelték, hogy jelentősek a generációk között fellelhető különbségek, egyenlőtlenségek. A felnőttek fiatalokkal szemben fellépő lemaradása csökkenthető a folyamatos tanulással. Az OECD 1973-ban „Recurrent Education: A Strategy for Lifelong Learning” címen kiadott könyve gyakorlati szempontból közelíti meg a témát. A költséges iskoláskor növekedésével és a felnőttkori folyamatos tanulással próbál megoldást találni. A gazdasági igényeket figyelembe véve érvelnek a műben. Napjainkban is ezeknek a szempontoknak a szem előtt tartásával érdemes az élethosszig tartó tanulást és a felnőttképzést vizsgálni (Kallen-Bentsson, 1973).

Az élethosszig tartó tanulás jelentősége a kor előrehaladtával egyre nagyobb jelentőségű, köszönhetően a felgyorsult világnak, melyben a már megszerzett tudás avulása egyre gyorsabban következik be, a technológia folyamatos változásának, a foglalkoztatás változásainak és a gazdasági versenynek. Régebben analfabétának azokat tekintették, akik olvasás- és írástudatlanok voltak, azonban lassan a tanulási minőség hiánya veszi át ezt a szerepet, azaz azok, akik képtelenek befogadni az új ismereteket, a változásokat (Mártonfi, 1997).

Európa már ráébredt az élethosszig tartó tanulás fontosságára. Az Európai Bizottság publikálta a Memorandumot, azaz az élethosszig tartó tanulásról szóló dokumentumot, melyben a felnőttképzés intézmények feladatai is meg vannak fogalmazva, melyek:

- a tanulás népszerűvé tétele és megbecsülése,
- tanuláshoz való hozzáférés,
- pénzügyi források növelése,
- tanítási módszerek kifejlesztése az élethosszig tartó tanulás figyelembevételével.

Magyarországon jelenleg a 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről van érvényben, amely többek között szabályozza az intézményi rendszert, a támogatásokat és az igazgatást is. Ezek az intézmények lehetnek felsőoktatási, közoktatási és szakképzési intézmények is, melyek továbbképzéseket, tanfolyamokat szervezhetnek, valamint cégekkel, civil szervezetekkel, egyesületekkel működhetnek együtt (Henczi, 2014).

A felnőttképzés irányítási feladatai a Szociális és Munkaügyi Minisztériumhoz tartoznak, feladataikban viszont segítséget nyújt a Felnőttképzési Tanács. Az NSZFH, azaz a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal feladata, hogy a felnőttképzés szakmai és módszertani feladatainak fejlesztése és a kutatások támogatása (Henczi, 2009).

A felnőttképzés területei Magyarországon (Zachár, 2009):

- Iskolarendszerű: szabályozza a szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény, a közoktatásról szóló 1993.évi LXXIX. törvény és a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény. Szakmai tudást bővítő szerepköre van.
- Iskolarendszeren kívüli: ide tartoznak a munkaerő-piaci képzések, célja a munkahelymegtartó képesség erősítése és a munkaerőpiacra lépés elősegítése.
- Általános és nyelvi képzés: erősíti az általános műveltséget, a személyes fejlődést segíti elő, szerepe van a munkahelymegtartásban is. Szabályozza a 2001. évi CI. törvény.

A felnőttképzés főbb funkciói:

- pótló: első iskolai végzettség megszerzése, a fiatalabb korosztályra jellemző,
- hiányosságok, munkáltatói igények kielégítésére szolgál, támogatja az állam, magasabb fokú szakképzettség megszerzését segíti elő,
- piacképes végzettséget biztosító, foglalkoztatást elősegítő képzés, munkanélkülieknek szól,
- kiegészítő: munkahelymegtartó képesség erősítése, a már meglévő pozícióban eredményesebb munkavégzésre való törekvés (Zachár, 2002).

A felnőttképzés nem csak Európában, hanem a világ minden táján a közösségi élet meghatározó tényezőjeként van jelen, melynek okai (Basel-Eszik, 2001):

- a felnőttképzés iránti igény jelentősen megnőtt, ezért a felnőttképzést folytató intézmények továbbképzésekkel segítik a munkavállalókat,
- a hátrányos helyzetűeknek is lehetőségük nyílik képzéseken való részvételre,
- az iskola már nem csak oktatási platformként értelmezhető, hanem társadalmi és kulturális események színtereként is jelen van.

Angolszász területeken vannak olyan intézmények, melyekben a felnőttek tanulását segítik élethelyzetüktől függően. Ezekben az iskolákban az élethosszig tartó tanulás az oktatás alapja (Eszik, 1997). Az iskolák működésének fő szempontjai:

- élethosszig tartó tanulás,
- helyi lakosok véleményének figyelembevétele,
- teljes körű szolgáltatásnyújtás,

- településfejlesztés.

Ezek az intézmények fenntartói az önkormányzatok. Fontos számukra, hogy képzéseik mindenki számára elérhető legyen, valamint az iskola és a felnőttek közötti jó kapcsolat kialakítása az közös célok elérése érdekében. Ha ezen feltételek megvalósulnak, akkor egy gazdaságot segítő, munkavállalók hiányosságait kielégítő iskola jöhet létre (Tóth, 2014).

2.4.1 Üzleti modell a felnőttképzésben

A rendszerváltással a felnőttképzés is új kihívások elé nézett. A fizetőképes kereslet hatására az iskolarendszeren belüli felnőttképzés is megjelent igazodva az igényekhez. A képzések résztvevői leggyakrabban pályakezdő munkanélküliek, de nem csak ez a jellemző. A képzéseket tekintve leggyakrabban gazdasági, informatika, pénzügyi, számviteli és egyéni kvalitások fejlesztésére irányulóak a népszerűek (Szöllősi, 1997).

Az ipari forradalom hatása a felnőttképzésen is megmutatkozott. Hatására a szakmai tudás iránti kereslet megnőtt, amelyet a helyi ipar határozott meg. Új szakmák iránti kereslet alakult ki az oktatásban a XX. század második felében történt technológiai fejlődés eredményeképpen. Ilyen terület volt például az informatika és a számítástechnikai is, a térhódításuk ebben az időben kezdődött. A felnőttek szívesen tanultak meg olyan szakmákat, melyek nem csak a munkavégzésben volt a segítségükre, hanem a mindennapi életükbe is be tudták építeni ismereteiket, jól tudták hasznosítani. A piacon megjelentek a profitorientált oktatási intézmények is, melyek a saját munkavállalóik számára új oktatási központokat hoztak létre.

A felnőttképzésre megnőtt kereslet hatására az iskolarendszeren belüli képzéseket folytató közoktatási intézmények is elkezdtek felnőttképzéssel foglalkozni, mivel a változásra ők tudtak a leggyorsabban reagálni. Már rendelkeztek oktatókkal, képzési hellyel, infrastruktúrával, ezért nem volt szükségük nagy befektetésre, átszervezésekre, hogy hatékonyan és az igényeknek megfelelően tudjanak a gazdasági változásokra válaszolni. A munkaerő-piaci képzések esetében a minisztériumok és a korábbi főhatóságok is jelen vannak, ezáltal országos hálózatok kialakítására is képesek. Előnyben vannak a frissen megalapított képzőintézményekkel szemben, viszont ezek az új intézmények rugalmasan, az igényeknek megfelelően képesek kialakítani képzési palettájukat. A Regionális Munkaerőfejlesztő és Képző Központok, melyek az ország számos pontján megtalálhatóak. Képzéseiket tekintve alapképzést, munkaerő-piaci képzést, szakmai képzést és más fejlesztő tevékenységet is folytatnak (Szöllősi, 1997).

Európai felnőttképzési szakértők szerint a felnőttképzést meg kell reformálni úgy, hogy a technológiai lehetőségeket is figyelembe kell venni.

2.5 A felnőttképzés munkaerő-piaci jelentősége

2.5.1 A felnőttképzés munkaerő-piaci fontossága

Hazánkban a tanulás, leginkább a felnőttkori tanulás foglalkoztatási kérdéssé vált. Ezzel egy időben a képzések, az élethosszig tartó tanulás adatait szükséges volt statisztikailag is monitoringozni, ezzel átláthatóvá téve a rendszert.

2.5.2 Munkaerő-piaci helyzetkép hazánkban

A rendszerváltással a foglalkoztatás rendszere is megváltozott. A gazdasági és társadalmi reformok hatással voltak a közművelődésre és a felnőttképzésre is. Öregedő társadalmunk hatásaként könnyen belátható, hogy a munkaerőpiacon is egyre nagyobb mértékben van jelen az idősebb korosztály (KSH, 2010).

Gazdaságunk a fejlett országokéhoz képest majd 2 évtizeddel van lemaradva, de az eltartottak aránya kimagaslóan nagy. Az a munkavállaló, aki régebben a munkaerőpiacról kiszorult azt hitte, hogy tudása már nem kielégítő, vagy éppen kompetenciái nem állják meg a helyüket (Benke, 2005).

Az állami források döntő többsége a munkanélküliekre és az alacsony iskolai végzettségűekre fordítódik, mellyel a cél a munkaerőpiacra való visszaintegrálás segítése, és a foglalkoztatási arány javítása. Nagyjából 1,5 millió ember tudása gyakorlatilag használhatatlan a munkaerőpiacon (Semjén-Tóth, 2009).

Magyarországra a strukturális munkanélküliség jellemző, ami azt jelenti, hogy betöltetlen álláshelyek a magas munkanélküliségi ráta ellenére mindig akadnak (Tímár, 1999). Hazánkban körülbelül 30.000 betöltetlen munkahely van (Semjén-Tóth, 2009), mely a immobilitásra és a képzetlenségre vezethető vissza (Pethő, 2006). Az immobilitás oka, hogy hazánkban sok más fejlett országgal ellentétben az ingatlanokat legtöbbször birtokolják az emberek, nem pedig bérlik, így a röghöz kötés kiemelt. Másik ok, hogy sok betöltetlen állás esetében a fizetés annyira alacsony, amiért az álláskereső a támogatásukat nem adják fel.

Országunkban a feketegazdaságban történő foglalkoztatás is problémát jelent, mely becslések szerint 15-20%, ami nagyjából 700.000 embert érint, ezzel együtt 700.000 be nem jelentett állást (Tóth, 2007). A helyzet javulása és eltörlése érdekében 10 éven keresztül évente 50-60.000 feketén létező pozíció bejelentésére lenne szükség (Semjén-Tóth, 2009).

2.5.3 A felnőttkori tanulásban való részvétel

A felnőttképzésben résztvevők száma társadalmi csoportonként változó. Megfigyelhető a kapcsolat a tanulás és a foglalkoztatási állapot között. A magasabb iskolai végzettséggel rendelkező alkalmazottak sokkal nyitottabbak a tanulásra, a folyamatos fejlődésre, karrierjük során gyakrabban vesznek részt felnőttképzésben, mint alacsonyabb végzettséggel rendelkező társaik.

Az élethosszig tartó tanulást és annak megítélését vizsgálta a Cedefop az Unió 10 legfrissebb tagjai között. Kutatásukban rávilágítottak arra, hogy a válaszadók nem tartják fontosnak az élethosszig tartó tanulást. Azon kitöltők aránya, akik fontosnak tartják nem érte el egyik országban sem a 10%-ot. Ez is okozhatja a felnőttképzésben való alacsony részvételi számot. Hazánkban a munkavállalók 80%-a rendelkezik legalább alapfokú iskolai végzettséggel. Az ország általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya évről évre folyamatosan nő (Sárdi, 2012). A növekedés ellenére nincs megfelelő képzettséggel rendelkező munkavállaló (Zachár, 2003). A képzetlenség gazdaságunk versenyképességére is hatással van (Kónyáné Tóth-Molnár, 2007).

A felnőttképzés célja, hogy az ország bizonyos térségeinek gazdasági felzárkóztatására képzett munkavállalók biztosítása. A végzettség és a foglalkoztatottság között szoros az összefüggés, amelyre statisztikai adatokból is következtethetünk (Köpeczi-Bócz, 2007). A legalább egy éve aktív álláskereső végzettségét megvizsgálva megállapítható, hogy alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek.

2.5.4 Képzések a munkaerőpiacon

A szakmai képzések nagy részét a munkaerő-piaci képzések teszik ki, itt beszélhetünk szakmai és kompetenciafejlesztő képzésről is, mely nem csak a munkaélküliekre, hanem a foglalkoztatottakra is jellemző. A foglalkoztatottak képzésben való részvételének feléért a munkáltatók a felelősek, 20%-uk pedig képző intézményekhez. A munkanélküliek képzése a munkaügyi központok feladata (Köpeczi-Bócz, 2007).

2.6 Felnőttkori tanulmányok és azok típusai

A felnőttkori tanulmányok területéről elmondható, hogy a mai napig nem rendelkeznek letisztult fogalomkörrel. Felnőttkori tanulmányról beszélünk, ha az oktatásban résztvevő nagykorú személy, függetlenül attól, hogy felnőttképzésről vagy felnőttoktatásról van szó (Polónyi, 2018). A felnőttképzés iskolarendszeren belüli képzési forma, viszont a felnőttképzés iskolarendszeren kívülinek tekintendő. A két képzési forma közötti alapvető

különbség, hogy felnőttképzés esetében az intézmény és az oktatásban résztvevő között felsőoktatás esetén hallgatói, alap- és középfokú oktatás esetében tanulói jogviszony jön létre (Farkas, 2017).

A munkanélküliség a munkaerő kereslet és kínálat közötti labilitáson alapszik a kínálat javára, azaz a munkakeresők száma meghaladja a betöltetlen pozíciók számát. A munkanélküliség elkerülhetetlen, minden társadalomban ismert és jelenlévő probléma, azonban a különböző területegységeken különböző mértékű nehézséget okoz (Siposné Nándori, 2016). A munkanélküliekre azonban munkaerő tartalékként is tekinthetünk (Győri-Egri, 2020). A munkanélküliek versenyképességét a leginkább a munkaerő képzettsége befolyásolja (Káposzta-Tóth, 2014). A lifelong learning, azaz az élethosszig tartó tanulás társadalmunkban egyre fontosabb szerepet tölt be. Felgyorsult világunkban lassan elengedhetetlen, hogy az egyének tudásukat folyamatosan fejlesszék, szinten tartsák, frissítsék annak érdekében, hogy a munkaerőpiacra való beilleszkedés minél könnyebben menjen. A munkanélkülieknek szóló képzésekről elmondható, hogy valamelyik hatékonyabban, valamelyik kevésbé hatékonyan segít az álláskeresőnek a visszaintegrálódásban (Nijhof, 2005; Cedefop, 2015).

Az álláskeresőknél szóló képzések legtöbbször személyiségfejlesztők, azaz a képességek és jártasságok finomítására összpontosít, így elérhető, hogy a résztvevők meghatározott kompetenciáit célzó képzéseken vegyenek részt. Azonban felnőttképzés alatt legtöbbször azokat a képzéseket nevezik, amely során a résztvevő a sikeres vizsgák letétele után valamilyen végzettséget, képesítést is kap (Benedek-Csoma-Harangi, 2020).

A 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről (Fktv.) célja, hogy a Magyarországon élők a különböző változásoknak, fejlődéseknek – legyen az gazdasági, kulturális, technológiai – meg tudjanak felelni, helyt tudjanak állni, valamint ezekre a fejlődésekre a lehető leghamarabb tudjanak reagálni. A felnőttképzésekkel a Magyarországon munkát vállalók eredményes becsatlakozásának elősegítése, valamint az életvitelük színvonalának emelése a cél. A nyelvi, támogatott és szakmai képzések szervezettségének növelésére is nagy szükség van (Cseszka, 2017).

A felnőttképzés gazdaságilag a munkaerő-piaci funkcióhoz kapcsolódik. A felnőttképzés a munkaerő-piaci igényeknek megfelelően lehet szakképzés vagy továbbképzés, illetve kompetenciafejlesztés vagy formális képzés is (Mócz, 2013). A tudástársadalmakban a társadalom működését, szerkezetét, felépítését a tudás áramlása, feldolgozása, alkalmazása

határozza meg. Ezen társadalmakban a munkavállalók képzettségi szintje meghatározza az ország gazdasági potenciálját, hovatartozását. A felnőttképzés ezáltal nagy szerepet gyakorol a gazdaságunk növekedésében, valamint a tudásalapú gazdaság kulcseleme (Findsen–Formosa, 2011).

A kormány részéről a gazdasági növekedés és a foglalkoztatási ráta kiemelten fontos. A felnőttképzés az, amely hatására a népességet gyorsan alkalmassá lehet tenni a munkavállalásra, a munkaerő-piaci változások gyors befogadására és a nagyobb produktivitás elérésére. (Bartel, 1995). Magyarországon – mint nagyon sok fejlett országban – a népesség csökkenése és a társadalom elöregedése megfigyelhető. Ezt a változást a nyugdíjkorhatár kitolásával próbálja a kormány kompenzálni, mivel ezáltal az aktív munkavállalói korúak aránya növelhető. Országunk gazdasági célja továbbá, hogy az emberek a jobb munkahely, pozíció vagy életszínvonal eléréséhez szükséges kompetenciákat, tudást a legnagyobb számban tudják megszerezni. Társadalmilag a cél az, hogy kirekesztődést felváltsa az összetartás és az egyenlőség (Artner, 2020).

2.7 Felnőttképzés és versenyképesség

Az oktatás, az oktatás hatékonysága és az elérhetősége hatással van a régiók versenyképességére (Lengyel, 2012). Ezért kiemelt szerepe van a tudásalapú gazdaságnak, mely lényege, hogy a gazdaság mozgatórugója a tudás, a szellemi értékek és az élethosszig tartó tanulás kerülnek előtérbe (Kálmán, 2012). A felnőttképzés egyik nagy előnye, hogy a munkaerő-piaci változásokhoz való alkalmazkodásban a lehető leggyorsabban nyújt segítséget, míg ugyanazon problémára iskolarendszerű képzés segítségével akár évek alatt kapnánk megfelelő munkaerőt (Mayer, 2000).

Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező munkavállalók egyre inkább kiszorulnak a munkaerő-piacról, mert nem rendelkeznek minimális kompetenciával sem (Köllő, 2009). Ennek okai közé sorolható, hogy napjainkban nem csak a végzettség kap kiemelt szerepet egy munkakör betöltésében, hanem a gyorsan fejleszthető, könnyen átképezhető, formálható tudással rendelkezők részesülnek előnyben (Ábrahám, 2015).

A felnőttképzésben való részvételt vannak, akik kényszernek élik meg és vannak, akik új lehetőséget látnak benne, nyitottak az új tudás megszerzésére. A résztvevő egyének különbözőnek gondolják továbbá a felnőttképzés hatékonyságát a munkavállalási esélyek elősegítésének szempontjából is. Leggyakrabban azon megyék álláskeresői hagyják ki és utasítják el a felnőttképzés adta lehetőségeket, ahol a legnagyobb szükség lenne rá, ennek

okán a hátrányos helyzetű megyékben a felnőttképzésben tanulók aránya legalacsonyabb, elősegítve a megye visszaszorítódását, ami hosszú távon még nagyobb hátrányokat okozva (Köllő, 2009).

A lifelong learning fontosságát az is bizonyítja, hogy gyakran a korábban megszerzett szakmai tudás ellenére a tartós munkanélküliek nem versenyképesek, mivel tudásuk idejét veszítette, elavultnak számít. Ez még jobban jellemző azokra az emberekre, akik semmilyen képzettséggel sem rendelkeznek. Gyakran az alapfokú iskolai végzettség megléte ellenére is szükség van az alapismeretek pótlására, mivel alapismeretek hiányában a ráépülő tananyagot sikeresen lehetetlen oktatni. A munkaügyi központok ezen problémák tudatában sem a szükséges képzéseket, képzési modulokat rendelik meg a képzőktől, aminek az indoka a hatékonysági követelmény. A követelmény szerint a lebonyolított képzések száma és a minél kevesebb ráfordított pénzügyi forrás a legfontosabb. A munkanélküliek esetében el kell határoznunk, hogy komplex képzési programokba bevonjuk őket – melyek segítségével újra visszakerülhetnek a munkaerőpiacra -, vagy nem kerülnek támogatásra és nagy valószínűséggel örökre a munkaerőpiacon kívül rekednek. Ezután a szakmai és szellemi készségek oktatása a következő. A szociális különbségek csökkentésére megfelelően alkalmazhatóak a differenciált haladással megvalósuló képzési rendszerek, mellyel a szociális különbségek redukálhatóak. A hátrányos helyzetű résztvevőknek szóló képzések esetén az alábbiaknak kell teljesülni: személyiség stabilizálása, alapismereti hiányok pótlása, kommunikációs készségek fejlesztése, megkülönböztetett bánásmód (Halmos, 2005).

A munkanélkülieknek szóló képzésekkel szemben támasztott követelményrendszer:

- Valós problémákra nyújtson megoldást a támogatandó képzés,
- A képzésbe bevontak lehetőségeivel megegyező legyen a képzés célja, követelménye,
- Rugalmas képzési ütemezés,
- Bemeneti kompetenciák érvényesítése,
- Az oktatók testreszabott kompetenciákkal rendelkezzenek, fejleszthetőségükről egy továbbképző rendszer gondoskodjon,
- Konstruktivista pedagógia alkalmazása,
- Egyéni oktatás esetén az önirányított tanulás (Self Directed Learning, SDL) alkalmazására, csoportos oktatás esetén a csoportdinamikára támaszkodva történjen az oktatás,

- Értékelések funkcióját tekintve mindhárom alapvető funkció kapjon megfelelő hangsúlyt, melyek az alábbiak diagnosztikus, formatív, szummatív. Ezek közül a szummatív értékelési rendszer jellemző az oktatási rendszerünkre leginkább (Benke, 2006).

A szakképzésben oktatott szakmai képzéseket legtöbbször az a támadás éri, hogy a képzések nem a munkaerő-piac keresletéhez igazodva vannak meghirdetve, ezáltal kialakulnak hiányszakmák az adott térségben, viszont ennek az ellenkezője is kialakul, azaz bizonyos szakmák esetében túlkínálat alakul ki a térségben. Magyarország munkaerőpiacát tekintve területileg és strukturálisan is szegmentált. A szociális helyzetben bekövetkező változások esetében beszélhetünk frikciós, azaz súrlódásos munkanélküliség. Lényege, hogy a munkanélküliek rendelkeznek a megfelelő kompetenciákkal, amelyek a keresleti oldalon feltételként keletkeznek, viszont nem találkoznak az érdekek. Ennek oka többek között bérezési problémák, lakhelyváltozás (Öry, 2005).

Felnőttképzés során három tényezőt fontos összhangba hozni, melyek a tanulók igényeiből, az intézmények kínálatából és a munkaadói keresletből áll. A tanulói igények és az intézményi kínálatok merevek, kevésbé rugalmasak, míg a munkaerőpiac folyamatos változása rugalmasságot és gyors reakciókészséget kívánna meg. A nagy, nemzetközi vállalatok gyakran hitegetéssel csalják magukhoz a szakmunkásokat. Olyan lehetőségeket, juttatásokat, munkakörülményt ígérnek a leendő munkavállalóknak, amelyet aztán vagy nem tartanak be, vagy olyan feltételekhez kötik, amely megvalósítására csekély az esély. Mindezt a nagyvállalatok profitszerzés célja érdekében teszik. Céljuk, hogy a munkások a rájuk bízott feladatot tökéletesen, utasításoknak megfelelően végrehajtsák. Legtöbbször ezekre a feladatokra még nem alakult ki automatizált gyártósor, de kijelenthető, hogy amennyiben a technológia és a pénzügyi háttér is a nagyvállalatok rendelkezésére állna, úgy az automatizálás megtörténne profitmaximalizálás céljából. Éppen ezért nem csak a nagyvállalatokra szabva kell a felnőttképzést alakítani. Profitsökkenés esetében a nagyvállalatok a szakmunkásokat és a betanított munkásokat szokták elbocsátani. A manapság népszerű szakmák esetében elmondható, hogy hiába túlkínálat alakul ki és nehézkes az elhelyezkedés az adott szakmában, mégis töretlenül az érdeklődés irányukba (Szép, 2008).

2.8 A felnőttképzés helye, szabályozása, típusai

Rendszerváltáskor megszűntek a szocialista vállalatok, ennek hatására a tanműhelyek is. Ennek hatására napjainkban a szakiskolai képzésbe beiratkozottak már nem kapnak olyan szintű tudást a végzettségükkel, mint 30 évvel ezelőtt, hiszen a tanműhelyekben ténylegesen a piaci helyzetre készültek fel a képzés résztvevői. Ezzel szemben a mai iskolák felszerelése gyakran elavultak, nincsenek meg a feltételek a minőségi oktatáshoz. Másik probléma, hogy a piaci elvárásokkal ellentétben az oktatás, a szakmai- és vizsgakövetelmények elvárásai teljesen mások. A szakiskolák tanulóinak 60-70%-a tekinthető funkcionális analfabétának, és a tanulók csupán 10%-a képes a tananyag elsajátítására. A szakmai képzések részét képezi a gyakorlat, melyet a tanulók egy vállalkozásnál töltenek el, viszont ezt az adótörvények hátráltatják, ezért sokan már nem fogadnak tanulókat, vagy a már meglévő tanulószerveződést mondják fel (Szép, 2010).

A szakképzés felnőttkorban legtöbbször iskolarendszeren kívüli képzés formájában valósul meg, de lehetőség van iskolarendszeren belüli képzés indítására is (Váradi, 2004). A munkaerő-piaci képzések teszik ki az iskolarendszeren kívüli képzések nagy részét, melyben jelen vannak a kiegészítő és szakmai képzések is (Kraiciné-Tibori, 2007). Az iskolarendszeren kívül megvalósuló képzések fő közreműködői a munkaügyi központok, az oktatási intézmények és a munkáltatók.

A felnőttkori szakképzés iskolarendszeren kívüli képzésként valósul meg legtöbbször, feladati közé tartozik a munkavállalók és az álláskereső foglalkoztathatóságának javítása és fenntartása, éppen ezért a rendszer működésének hatékonysága kiemelt jelentőségű (Card, 2011).

A felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény kimondja, hogy a felnőttképzésbe beletartozik a nyelvi, az általános és a szakmai képzéseket is (Zachár, 2009). Az alábbi 4 képzési kört különíti el a törvény:

- A képzési kör: Országos Képzési Jegyzék (OKJ) szerinti képzések
- B képzési kör: engedélyezett egyéb szakmai képzések. Az Fktv. alapján ide tartoznak azok a képzések, melyek államilag nem elismertek, nem hatósági képzések, viszont szakmai végzettséget biztosítanak és a munkakör végzéséhez szükségesek (2013. évi LXXVII. törvény).
- C képzési kör: engedélyezett nyelvi képzések

- D képzési kör: engedélyezett egyéb képzések. Az Fktv. alapján ide tartoznak azok a képzések, amelyek segítik az általános műveltség növelését, személyiségfejlesztők is lehetnek, valamint azok a képzések is idesorolandóak, amely se nyelvi, se szakképesítéshez, se szakmai végzettséghez nem köthetőek ((2013. évi LXXVII. törvény).

Felnőttképzések területei:

- iskolarendszeren belüli felnőttképzés esetén alap-, közép-, felsőfokú végzettség és/vagy szakmai képesítés elsajátítására irányul. A felsőoktatási és a közoktatási törvény szabályozza (Benedek-Lőrincz, 2016)
- iskolarendszeren kívüli képzés legtöbbször munkaerő-piaci képzés. Az Fktv., a szakképzési törvény (csak a szakképzés esetén), és a foglalkoztatási törvény (foglalkoztatást segítő támogatott képzések esetén) szabályozza (Farkas, 2016)
- munkaerő-piaci képzések alapvető lényege, hogy a résztvevők a képzések hatására munkába tudjanak állni vagy a már meglévő munkahelyüket meg tudják tartani. Ezek a képzések lehetnek állam által elismertek vagy állam által nem elismertek. Ezeknek a képzéseknek a munkaerő-piaci helyzethez szükséges igazodnia (Lakner, 2016)
- Felnőttképzéshez is kapcsolódik általános és nyelvi képzés, amelyet az Fktv. szabályoz, külön területnek tekint, jelentősége van a munkahelymegtartásban is (Zachár, 2003)

3. Anyag és módszer

3.1. A vizsgálati terület bemutatása

Kutatásaim középpontjában Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szerepel. Mielőtt megkezdtem volna a megye felnőttképzés-specifikus adatsorainak elemzését, néhány fontosabb társadalmi-gazdasági mutatószámon keresztül megvizsgáltam annak országon belüli helyzetét, illetve a pozíciójának változásait az ezredfordulót követően. Mivel ezek a leíró elemzések a további vizsgálataim megalapozásaként szolgáltak, nem törekszem teljeskörűsége, hanem a további vizsgálatok szempontjából néhány fontosabb összefüggésre szeretnék rámutatni.

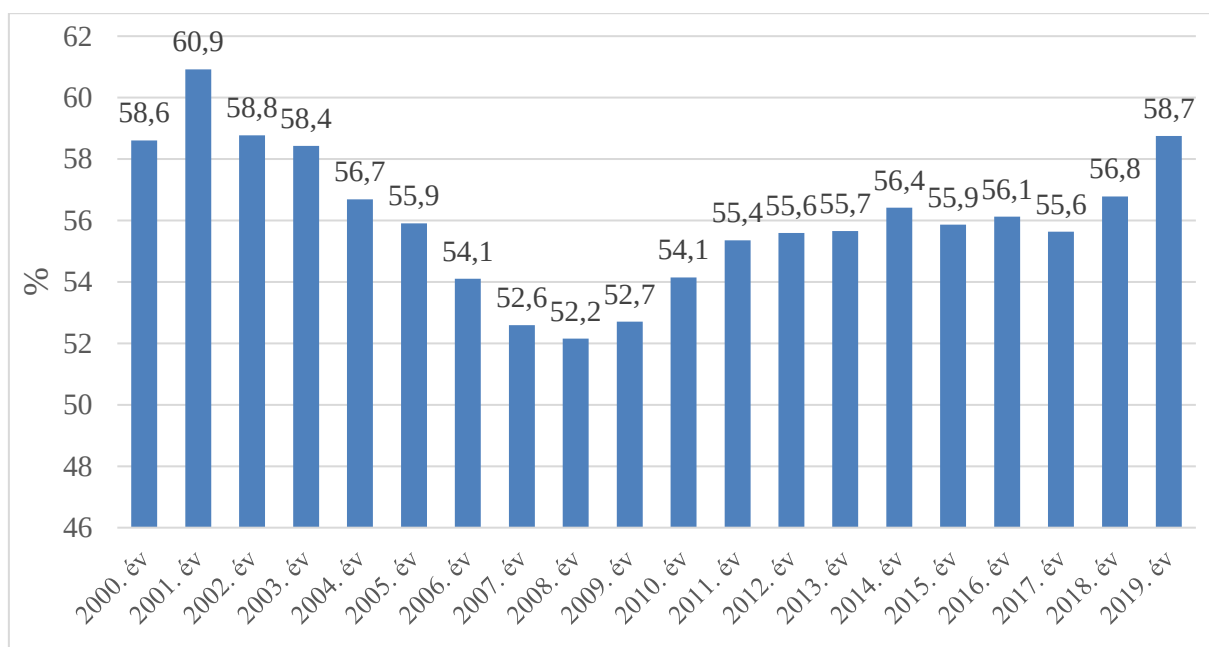
A szélesebb közvélemény számára is ismeretes lehet, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megye nem tartozik az ország fejlettebb megyéi közé, azonban fontosnak tartottam, hogy erre pontos, adatszerű információkkal mutassak rá. A fejlettség mérésére megyei és annál nagyobb területi egységekre vonatkozóan a leggyakrabban az egy főre jutó bruttó hazai össztermék (GDP) értékeket szokás összehasonlítani. Az 1. ábrán jól látható, hogy ebből a szempontból a vizsgálati területtől távol eső főváros és a Dunántúl északi területei vannak kedvező helyzetben. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az országos átlag 58,8%-ával az utolsó előtti helyen áll (igaz, mindössze 0,1%-kal marad le Békés megyétől, miközben 14,5%-kal megelőzi a sereghajtó Nógrád megyét).

1. ábra: Egy főre jutó bruttó hazai össztermék (GDP) megyei szinten az országos átlag százalékában, 2019 (%)

Forrás: www.ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés.

A regionális politika alapvető célkitűzései közé tartozik a területi egyenlőtlenségek csökkentése, ami az elmaradottabb térségek hátrányainak csökkentésén keresztül valósulhat meg. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esetében láthattuk, hogy 2019-ben az utolsó előtti pozíciót foglalta el, emellett azonban az is fontos információ számomra, hogy az azt megelőző időszakban milyen fejlődési pályát járt be, sikerült-e csökkentenie lemaradását az ország más térségeihez képest. A 2000 és 2019 közötti adatsor alapján azt figyelhetjük meg, hogy a megye relatív pozíciója szinte azonos a vizsgált időintervallum két végpontjában (2. ábra). A megye mutatója 2001-ben volt a legmagasabb, azonban ezt követően közel egy évtizedes visszaesés következett, majd felzárkózás és stagnálás váltotta egymást a 2010-es években. Az utolsó két évben egyértelműen a felzárkózás jelei mutatkoztak.

2. ábra: Egy főre jutó bruttó hazai össztermék (GDP) Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az országos átlag százalékában, 2000-2019 (%)

Forrás: www.ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés.

Az eddigiekben ismertetett gazdasági teljesítménymutató fontos összetevőjét jelenti a lakosság gazdasági aktivitása, és azon belül a foglalkoztatottság mértéke. Az utóbbi mutatót a munkanélküliség jelenléte befolyásolja kedvezőtlenül. A munkanélküliségi ráta szintén a leggyakrabban alkalmazott fejlettségi mutatók közé tartozik, jelen vizsgálatomban azonban további jelentőséget tulajdonít ennek, hogy a támogatott felnőttképzések résztvevői az

álláskereső köréből kerülnek ki. A 15-64 éves népesség munkanélküliségi rátája alapján Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a legrosszabb helyzetben volt 2019-ben az egész országban, többszörösen meghaladva a legfejlettebb megyék mutatószámait (3. ábra). További kedvezőtlen körülményként emelhető ki, hogy a megyével határos két megye szintén az átlagnál rosszabb adatokkal rendelkezik, így az ingázásnak is kevésbé adottak a feltételei, mint pl. Nógrád megye esetében.

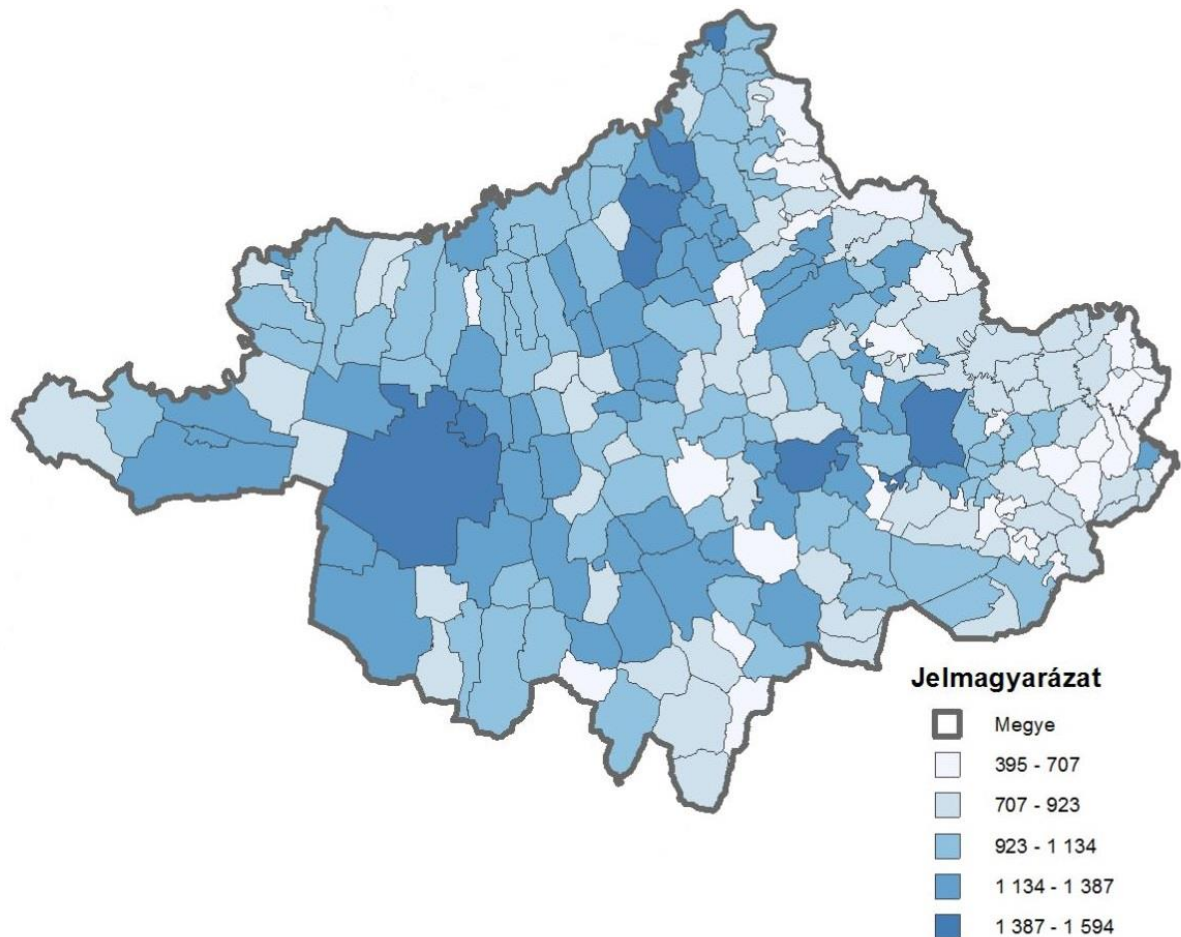
3. ábra: A 15-64 éves népesség munkanélküliségi rátája, 2019 (%)

Forrás: www.ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye országon belüli pozicionálását követően arra is kíváncsi voltam, hogy a járási és települési szinten is elérhető fejlettségi mutatószámok alapján mi jellemzi a megyén belüli egyenlőtlenségeket? Hogyan nyilvánulnak meg a térségi és településhálózati aspektusú térszerkezeti sajátosságok? Erre az egy állandó lakosra jutó személyi jövedelemadóalapot képező jövedelem alapján szeretnék rámutatni (szintén egy kiemelten fontos mutatószáma a területi egyenlőtlenségek vizsgálatának). E mutatószám alapján a megyén belül a legkedvezőbb kategóriába a megyeszékhely (Nyíregyháza) mellett néhány fontosabb térségi központ (pl. Kisvárd, Mátészalka, Fehérgyarmat) és egy-két kisebb szomszédos település került be (4. ábra). A legalacsonyabb értékekkel jellemezhető

települések többsége az ukrán és a román határ menti, periférikus fekvésű kis- és aprófalvak közül kerülnek ki. A különbségek meglehetősen markánsak a településhierarchia alapján, azonban a térképen jól kirajzolódnak a főbb közlekedési útvonalak által meghatározott térszerkezeti vonalak is és szintén jól kivehető egy Nyugat-Kelet megosztottság is a megyén belül.

4. ábra: Személyi jövedelemadóalapot képező jövedelem egy állandó lakosra, 2019 (ezer Ft)

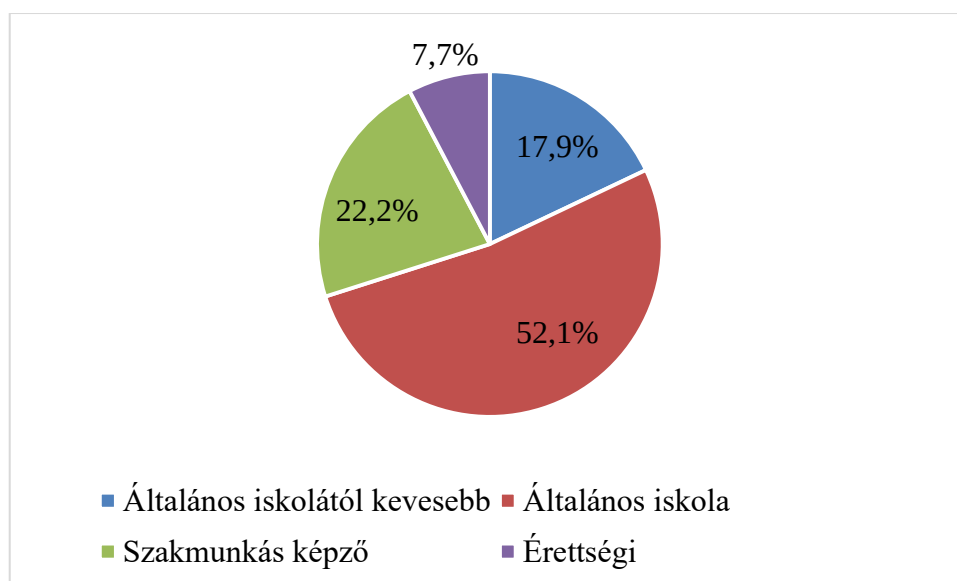
Forrás: www.ksh.hu adatai alapján saját szerkesztés.

3.2. A kutatás során alkalmazott adatbázisok és statisztikai módszerek

A vizsgálatok megkezdését megelőzően a témaválasztáshoz illeszkedő, zömében az interneten keresztül teljes szöveggel elérhető hazai és nemzetközi szakkönyveket és folyóiratcikkeket gyűjtöttem össze és dolgoztam fel szisztematikusan. A szakirodalmi munkák értékelését követően a kutatásom következő szakaszát szekunder adatbázisokra

alapoztam. A nyilvántartott álláskeresőkre, a betöltetlen álláshelyekre és az álláskeresőknél szóló képzésekben résztvevőkre vonatkozó statisztikai adatbázisok idősorait dolgoztam fel a 2010 és 2020 közötti időszakban. Az álláskeresőkre vonatkozó adatbázisokat a Nemzeti Foglalkoztatás Szolgálat honlapján elérhető adatokból állítottam össze. A felnőttképzésben résztvevők létszámadatait a Pest Megyei Kormányhivatal OSAP 1665 statisztikai felületéről gyűjtöttem le, majd rendeztem adatbázisba. Szekunder kutatásom során területi aspektusból Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét helyeztem elemzésem középpontjába. A megye adatait a Magyarországot jellemző átlagértékekkel és folyamatokkal vettem össze. A munkaerőpiaci képzéseket elvégzők státuszáról (180 nappal a képzés befejezését követően) az Innovációs és Technológiai Minisztérium által szolgáltatott adatokat dolgoztam fel.

Annak érdekében, hogy az álláskeresőknél szóló képzések munkaerőpiaci jelentőségéről pontosabb képet kapjak, primer kutatásként kérdőíves vizsgálatot választottam, amelynek lekérdezése 2022 augusztusától október 15-ig tartott. A kérdőíves kutatásba 117 fő munkanélkülit sikerült bevonnom, akik álláskeresőknél szóló képzésekben vettek részt. A minta sajátossága, hogy a megkérdezettek 84,6%-a nő volt. A nemek szerinti eloszlásban a vizsgált csoporton belül ebből a szempontból nem mérhető szignifikáns különbség. A minta kor szerinti eloszlása változatos képet mutatott, a legfiatalabb válaszadó 18 éves, a legidősebb 61 éves volt, átlagéletkoruk pedig 37,62 év. Az iskolai végzettségeket tekintve a legnagyobb arányban (52,1%) befejezett 8 általánossal rendelkeztek, szakmunkás bizonyítvánnyal 22,2%-uk, érettséggel 7,7%-uk, míg általános iskolai végzettségénél is alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők 17,9%-uk (5. ábra).

5. ábra: A kérdőíves vizsgálatba bevont álláskeresőknél szóló képzésen résztvevők legmagasabb iskolai végzettsége

Forrás: saját készítés kérdőíves vizsgálat alapján (2022)

Az álláskeresőknél szóló képzések során öt álláskereső jutott szakmai végzettséghez, ami nem minősül szakmunkásképzőnek, azonban növeli a szakmai végzettséggel rendelkezők arányát, ami a képzéseknek köszönhetően 26,5% lett. Lakhelyüket tekintve a vidéki lakosok domináltak 42,7%-al, majd a megkérdezettek 29,9%-a a megyeszékhelyen élt, 27,3%-uk pedig Szabolcs-Szatmár-Bereg megye további városaiban élt.

A képzéseken résztvevők térbeli összefüggésrendszer feltárása érdekében területi autokorrelációs vizsgálatot végeztem Local Moran I módszer használatával, amelynek képlete az alábbi:

$$I = \frac{n}{2A} \frac{\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \delta_{ij} (y_i - \bar{y})(y_j - \bar{y})}{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2},$$

ahol n a vizsgálatba vont terület egységek száma, y_i és y_j a vizsgált változó értéke az egyes terület egységekben, $\bar{y}$ a vizsgált mutató számtani középértéke, A a szomszédsági kapcsolatok száma, a δ_{ij} együttható értéke pedig 1, amennyiben i és j szomszédosok, ettől eltérő esetekben pedig 0. Az n az elemszámot jelzi. Ha $I > -1/n-1$, abban az esetben pozitív előjelű, ha $I < -1/n-1$, akkor pedig negatív előjelű az autokorrelációs kapcsolat. Abban az esetben, hogyha $I = -1/n-1$, nem mutatható ki statisztikailag megalapozott autokorrelációs kapcsolat az egyes területi egységek között (Tóth, 2014; Egri, 2017).

A térbeli mintázatok feltárásához a térbeli autokorreláció lokális próbafüggvényét, az Anselin által 1995-ben kidolgozott egyváltozós Local Moran I módszert használtam. E módszer alkalmas arra, hogy kimutassa azokat a területeket, amelyek egymáshoz hasonlóak, illetve eltérőek a szomszédjaiktól (Tóth, 2014, 62. o.). A Local Moran I statisztika számítása során alkalmazott képlet:

$$I_{i,t} = z_{i,t} \sum_j W_{ij} z_{j,t}$$

ahol $z_{i,t}$ és $z_{j,t}$ a megfigyelési egységek standardizált értékei t időpontban. Az egyváltozós Local Moran esetében $z_{i,t}$ és $z_{j,t}$ ugyanarra az adatbázisra vonatkozik. W_{ij} a területi súlymátrix (Anselin, 1995). A kapott eredmények alapján négy csoportba soroltam a téregységeket:

1. Magas–magas (HH): magas értékkel rendelkező területegységek, amelyek esetén a szomszédos egységek is magas értékekkel rendelkeznek,
2. Magas–alacsony (HL): magas értékkel rendelkező területegységek, amelyek esetén a szomszédos egységek is alacsony értékekkel rendelkeznek,
3. Alacsony–alacsony (LL): alacsony értékkel rendelkező területegységek, ahol a szomszédos egységek is alacsony értékekkel rendelkeznek,
4. Alacsony–magas (LH): alacsony értékkel rendelkező területegységek, amelyek esetén a szomszédos egységek is magas értékekkel rendelkeznek (Tóth 2014, Egri 2017).

A Local Moran I szignifikanciafilterét az ArcGIS szoftverben 0,05 alatt határoztam meg, a permutációk számát pedig 999-re állítottam be.

A felnőttképzésben résztvevők számát összesítettem járási (LAU 1) szinten. Az aggregátumok területi aspektusú elemzéséhez Hotspot-analízist végeztem, általános G statisztikák alapján. Az elemzéshez egy „királynő szomszédsági” súlymátrixot használtam, amelynek szignifikancia szintjét $p < 0,05$ -nél határoztam meg.

Két arányskála mérési szintű változó kapcsolatainak az elemzéséhez eredményesen használhatjuk fel a korreláció- és regresszióanalízisek módszereit, az utóbbival a változók közötti ok-okozati összefüggésekre is rá tudunk mutatni. Dolgozatomban regresszióanalízis segítségével mutatok rá Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásainak körében az álláskeresőket és a Kormányhivatal által támogatott felnőttképzésben résztvevőket, valamint a képzést követően az elsődleges-, illetve másodlagos munkaerőpiacon elhelyezkedők területi különbségeire.

4. Hipotézisek

H1: Feltételezem, hogy az álláskeresőknél szóló felnőttképzésben résztvevők létszáma alapvetően függ a megye munkanélküliségi adataitól.

H2: Feltételezem, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a felnőttképzésben résztvevők magas száma az álláskeresőknél szóló képzésekre bevontak számának köszönhető.

H3: Feltételezem, hogy az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés szempontjából a felsőfokú iskolai végzettség előnyt jelent és ennek következtében kevesebben helyezkednek el a közfoglalkoztatásban.

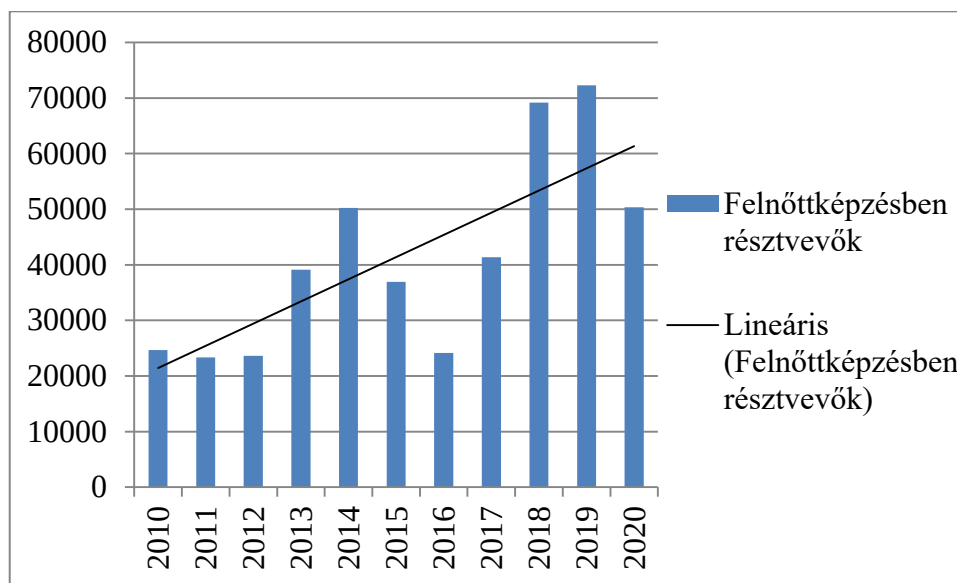
H4: Feltételezem, hogy az álláskeresőknél szóló képzést elvégzők esetében a közfoglalkoztatás megjelenése visszaszorította az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedést Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és a másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés leginkább a határ menti peremterületekre koncentrálódott.

H5: Feltételezem, hogy az álláskeresőknél szóló felnőttképzésbe bevont személyek a megyén belül területileg leginkább a megyeszékhelyre koncentrálódnak.

5. Eredmények

5.1 A szekunder kutatás eredményeinek bemutatása

Hazánk legnagyobb felnőttképzési létszámával Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rendelkezik a főváros után. A felnőttképzésben résztvevők létszáma folyamatos növekedést mutat, természetesen voltak olyan évek ahol kisebb visszaesés mutatkozott, mint alapjába véve az ország felnőttképzési létszámában is. A legnagyobb visszaesés 2016-ban volt, ahol pályázati lezárások nehezítették a felnőttképzésben dolgozókat, ennek következtében kisebb létszámokat tudtak a képzésekbe integrálni forrás hiányában. A 2020-as csökkenés nem csak ennek köszönhető, hanem a koronavírus járvány következtében 3 hónapra leálltak a felnőttképzési csoportok és új képzéseket sem lehetett indítani. A legtöbb képzésben résztvevő 2019-ben volt mind a megyében, mind az országban is, viszont a megye a legnagyobb arányban 2018-ban képzett, amikor az ország összes felnőttképzésben résztvevőjének, majd 8%-át Szabolcs-Szatmár-Bereg megye adta (5. ábra).

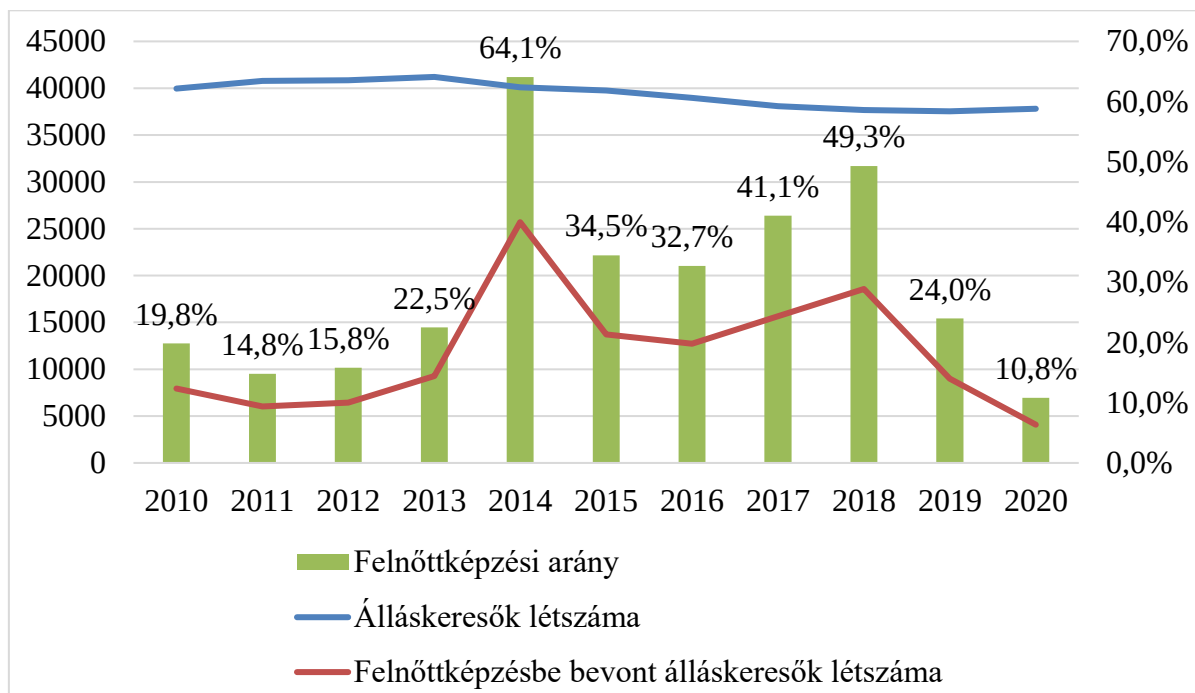
6. ábra: Felnőttképzésben résztvevők Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2010-2020)

Forrás: saját készítés (osap.mer.gov.hu) adatai alapján

5.1.1 A Kormányhivatal által beiskolázott álláskeresők statisztikai vizsgálata

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a Kormányhivatal által képzésekbe bevont álláskeresők száma gyorsan változó képet mutatott a vizsgált időszakban. A vizsgált 11 éves időszak 4 szakaszra tagolható, ahol 2010-2014 között tendenciás növekedés volt megfigyelhető, 2015-

2016 közötti időszakban folyamatos csökkenés volt jellemző, míg 2017-2018-ig enyhe növekedés jellemezte és 2019-től folyamatos, drasztikus csökkenő tendencia volt érzékelhető. 2014-ben volt a legtöbb álláskereső bevonva a képzésekbe. A megye munkanélküliségi adatait a vizsgált időszakban enyhe csökkenés jellemezte. A Kormányhivatal által felnőttképzésbe bevont álláskeresők legnagyobb arányban 2014-ben voltak jelen, mely nem a munkanélküliek alacsony számának, hanem a képzésekbe bevontak magas számának volt köszönhető (7. ábra).

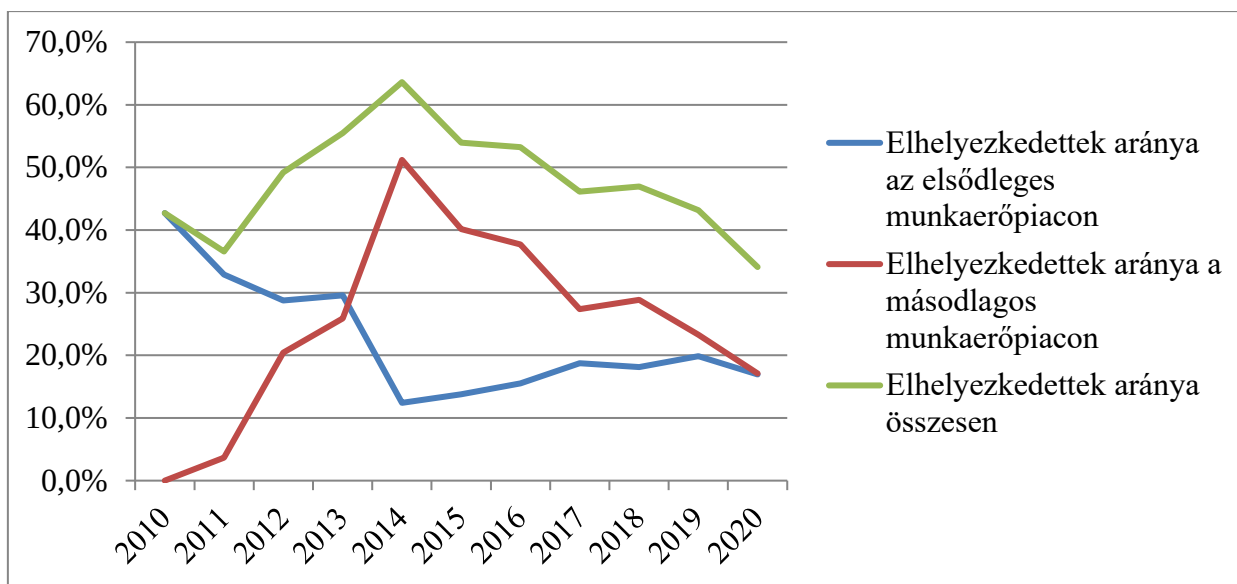

7. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kormányhivatal által támogatott képzésekbe bevont álláskeresők aránya a munkanélküliséghez viszonyítva

Forrás: saját készítés (az Innovációs és Technológiai Minisztérium, nfsz.munka.hu) adatai alapján

A képzések és magának az álláskeresőknél szóló felnőttképzésnek is a sikerességét a képzések hasznosítása, azaz az elhelyezkedési arányok mutatják meg. Az elhelyezkedési arányokat tekintve erős változásokon ment át Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az elmúlt 11 évben. A másodlagos munkaerőpiac elnevezés alatt a közfoglalkoztatást értjük, melynek megjelenése teljes mértékig átszabta a képzéseket sikeresen elvégzők munkába állásának struktúráját. Az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés 2010-ben volt a legsikeresebb a megyében, amikor még a közfoglalkoztatás nem indult el virágzó útján, ettől az évtől folyamatos csökkenő tendenciát vett fel. A közfoglalkoztatásban (másodlagos

munkaerőpiac) elhelyezkedettek aránya erőteljes lineáris növekedést mutatott 2014-ig, amikor a legtöbb képzésbe bevont személlyel rendelkezett a megye a képzések terén, ettől fogva erős csökkenés jellemezte. A két munkaerő-piaci szektor együtt elhelyezkedésére tekintve láthatjuk, hogy a közfoglalkoztatás megjelenése, visszaszorította az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedést, viszont az első években a másodlagos munkaerőpiac előtérbe kerülése növelően hatott az elhelyezkedési arányokra (8. ábra).

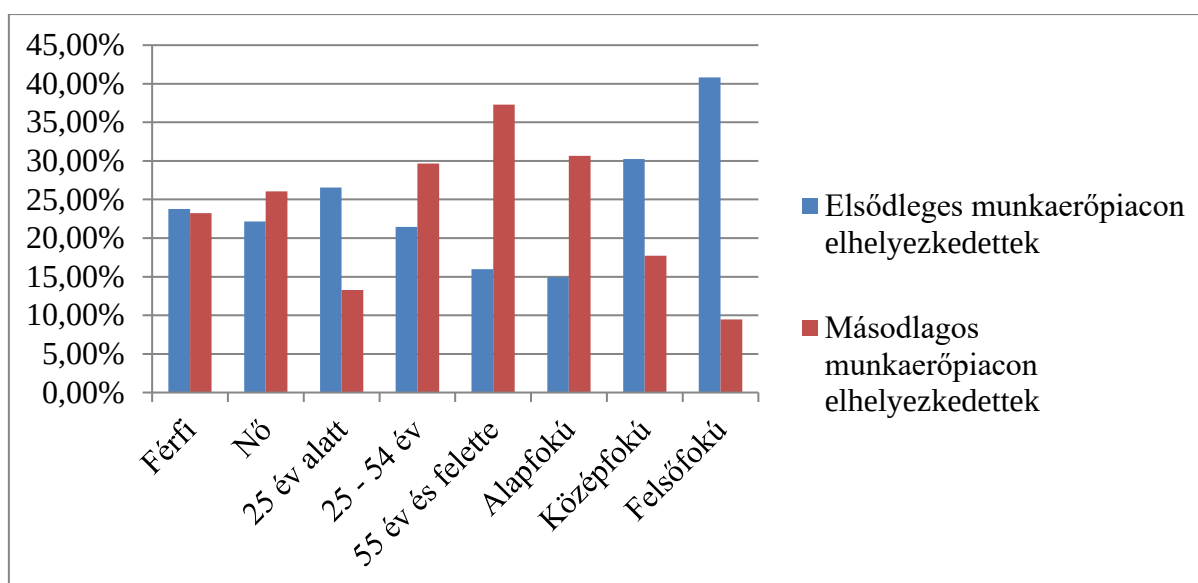
8. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kormányhivatal által támogatott képzésekbe bevont álláskereső elhelyezkedési arányai az elsődleges-, és a másodlagos munkaerőpiacon (2010-2020)

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztériumadatai alapján

A két munkaerő-piaci szektorban elhelyezkedettek arányának nemenkénti vizsgálatokor fény derült arra, hogy az elsődleges munkaerőpiacon, viszonylag azonos arányban helyezkednek el a férfiak és nők, viszont a közfoglalkoztatásban a nők munkába állásának aránya 4%-kal magasabb. A korcsoportonkénti megoszlásban a 25 évnél fiatalabb álláskereső kaptak munkát a primer szektorban nagyobb arányban, míg a 25-54 éves- és az 55 évnél idősebb korcsoport leginkább közfoglalkoztatásban tudott munkát vállalni. A legnagyobb különbség arányaiban az 55 évnél idősebb korcsoportban volt, ahol 21,3%-kal meghaladta az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedést. A legmagasabb iskolai végzettségeket tekintve kimondható, hogy minél kisebb az iskolai végzettsége a képzéseket sikeresen elvégzőknek, annál magasabb az esélye, hogy közfoglalkoztatásban kap munkát,

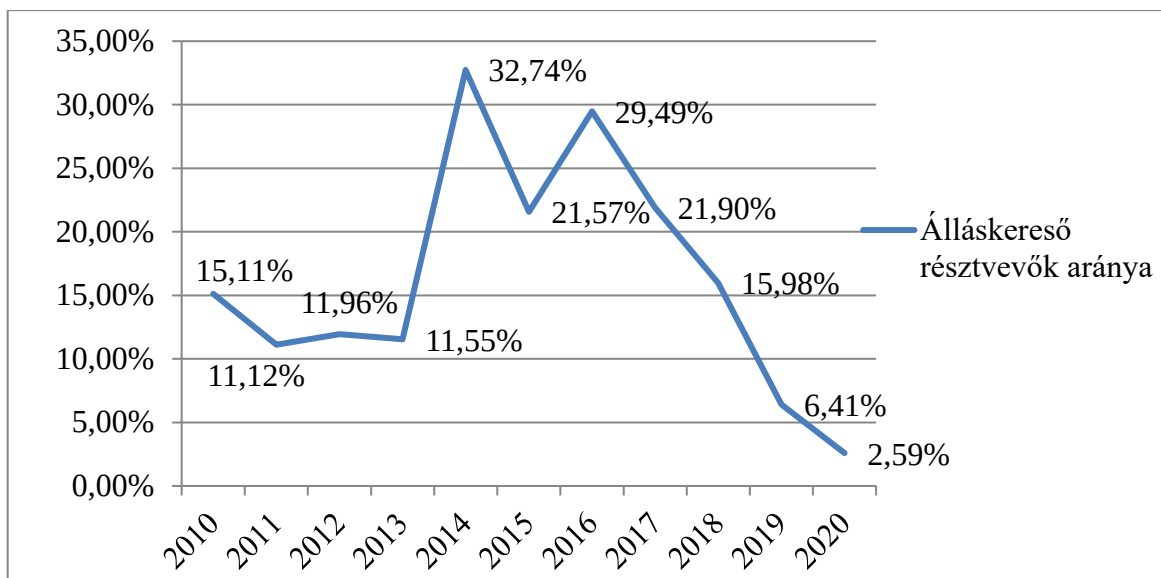
mint az elsődleges munkaerőpiacon. A maximum alapfokú iskolai végzettséggel rendelkező álláskeresők kaptak munkát a legnagyobb arányban a közfoglalkoztatásban, majd 16%-kal meghaladta a primer munkaerőpiacon való elhelyezkedést. A középfokú iskolai végzettséggel rendelkező esetében ez az arány már átfordult, hisz az elsődleges munkaerőpiacon munkát vállalók 12,5%-kal meghaladták a szekunder munkaerőpiacon történt elhelyezkedést. A felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők voltak a legjobb helyzetben az elhelyezkedésük során, hisz az elhelyezkedettek több, mint 40%-a az elsődleges munkaerőpiacon kapott munkát (9. ábra).

9. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kormányhivatal által támogatott képzésekbe bevont álláskeresők elhelyezkedési arányai az elsődleges-, és a másodlagos munkaerőpiacon nemenkénti, korcsoportonkénti és legmagasabb iskolai végzettség szerinti eloszlásban a vizsgált 11 év átlagában

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztériumadatai alapján

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rendelkezik az országban a legnagyobb felnőttképzésben résztvevői létszámmal. A Kormányhivatal által beiskolázott álláskeresők aránya a felnőttképzésben résztvevők összes létszámához viszonyítva az elmúlt 11 év átlagában meghaladta a 16%-ot. A legnagyobb növekedést 2014 eredményezte, amikor a felnőttképzésben résztvevők 32,7%-át a Kormányhivatalok által képzésekbe bevont álláskeresők tették ki. Az ezt követő években folyamatos csökkenés mutatkozott, 2020-ra csak 2,6%-ot eredményezett az álláskeresők képzésekbe való becsatlakozása (10. ábra).

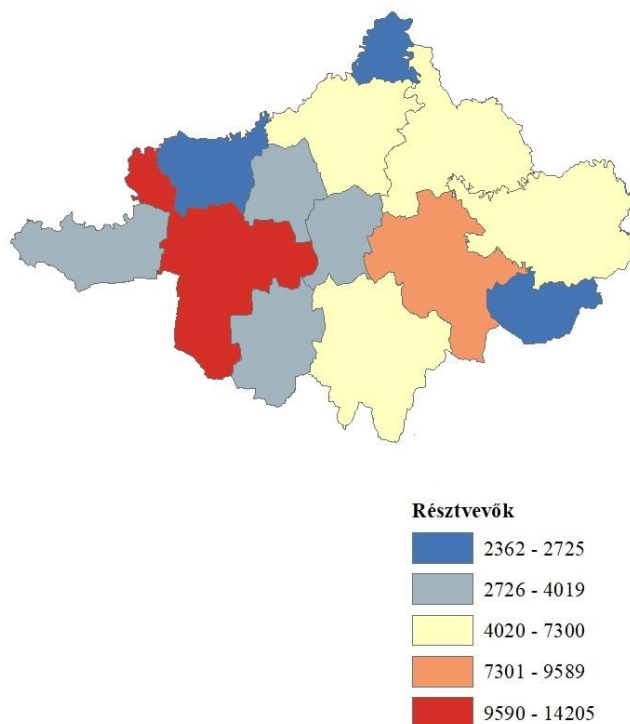
10. ábra: Az álláskeresőknél szóló képzéseken résztvevők aránya a megye felnőttképzési létszámaihoz viszonyítva Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (2010-2020)

Forrás: saját készítés (az Innovációs és Technológiai Minisztérium, osap.mer.gov.hu) adatai alapján

5.1.2 Területi elemzések az álláskeresőknél szóló képzéseken való részvétel alapján

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járási szintű elemzése során kirajzolódott, hogy a Nyíregyházi járásban, azaz a megyeszékhelyen volt a legtöbb képzésben résztvevő a vizsgált időszakban. A Mátészalkai járás is magas felnőttképzési létszámmal szerepelt. Három járásban csekély létszám került bevonásra az álláskeresőknél szóló képzésekbe. A Záhonyi járásra negatívan hatott a határ menti (Ukrajna) elhelyezkedése, kevésbé került támogatásra. A Csengeri járás esetében is hasonló helyzet mutatkozott ezen a rurális térségben (11. ábra).

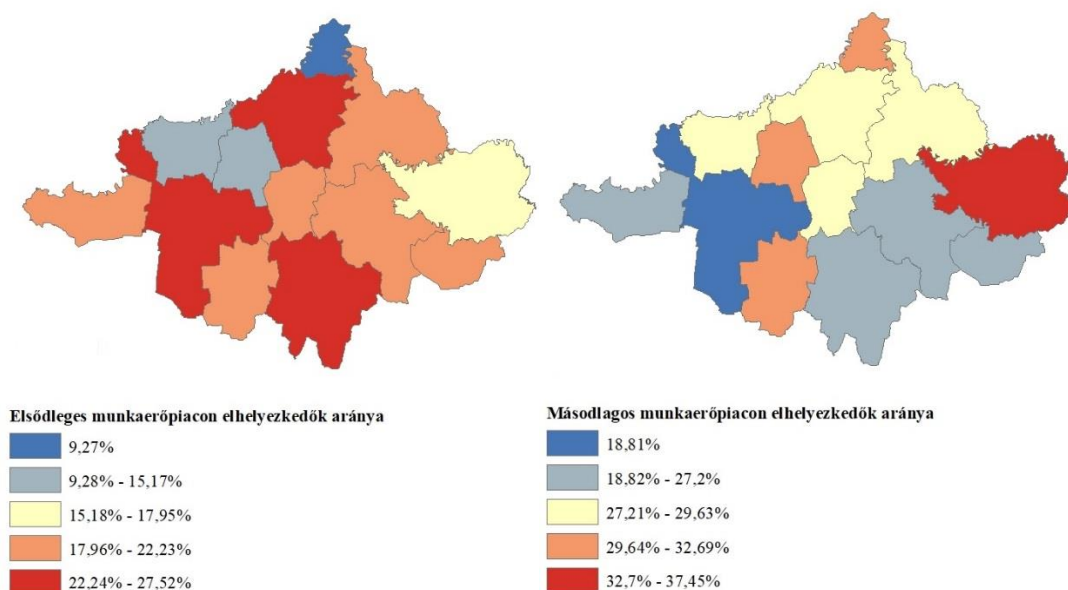
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásai a két munkaerő-piaci szektorban való elhelyezkedés tekintetében más képet mutat. Az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés szempontjából a megye három (alapvetően magas foglalkoztatási rátával rendelkező) járásában volt magas arányban jelen az elsődleges munkaerő-piaci foglalkoztatás a képzéseket sikeresen elvégzők tekintetében. Ez a három járás (Nyíregyházi-, Kisvárdai- és a Mátészalkai járás) alapvetően a megye gazdasági mozgatórugója. A Záhonyi járás volt a legnehezebb helyzetben az elhelyezkedések szempontjából. A közfoglalkoztatásban (másodlagos munkaerőpiac) elhelyezkedők száma teljes ellentéte az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedéssel szemben.

11. ábra: Az álláskeresőknél szóló képzéseken résztvevők (fő) Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásaiban (2010-2020)

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztériumadatai alapján

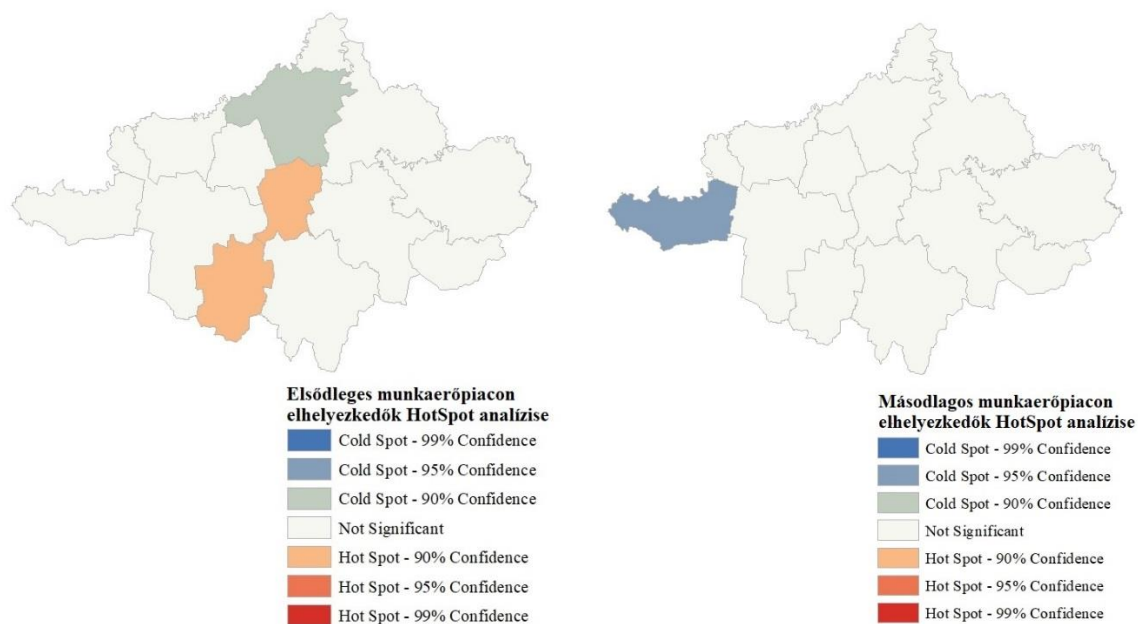
A legtöbb közfoglalkoztatásban elhelyezkedett álláskereső a Fehérgyarmati járásban volt, jól látható, hogy amíg elsődleges munkaerőpiacon 16% körüli elhelyezkedési arány volt jelen, a másodlagos munkaerőpiacon, pedig 37%. A megyében 3 járásban volt még kimagasló a közfoglalkoztatásban történő elhelyezkedés, a Záhonyi-, a Nagykállói- és a Kemecsei járásban. A Záhonyi járás esetén megfigyelhető, hogy alig 9%-os elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés mellett a közfoglalkoztatásban munkát kapók 30% feletti arányban voltak jelen. Az Ibrányi járás egyik munkaerő-piaci szektorban sem jelent meg átlag feletti elhelyezkedési arányokkal, így ebben a járásban voltak a legsikertelenebbek a képzések elhelyezkedési szempontból. Kimondható, hogy a Záhonyi-, a Nagykállói-, a Kemecsei és a Fehérgyarmati járásban a fő foglalkoztató az álláskeresőknél szóló képzés után elhelyezkedettek szempontjából a közfoglalkoztatás (12. ábra).

12. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kormányhivatal által támogatott képzésekbe bevont álláskereső elsődleges- és másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedésének aránya járási bontásban (2010-2020) átlagában

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztériumadatai alapján

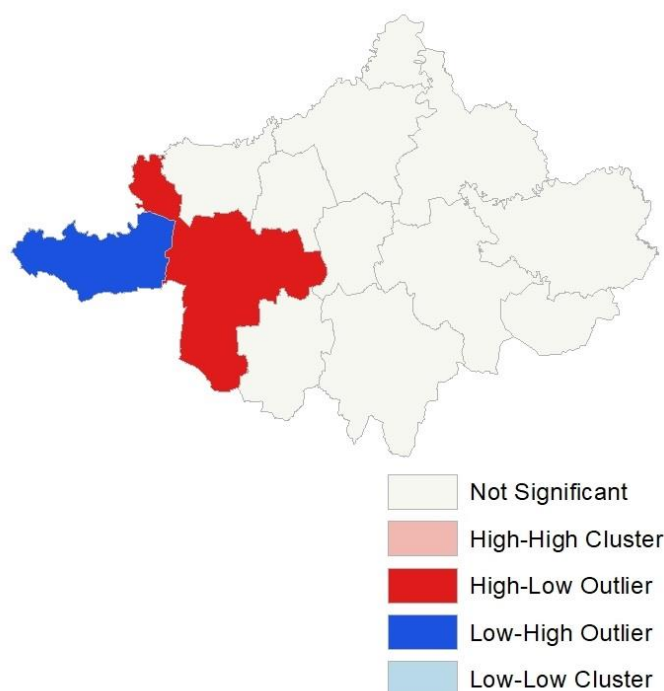
A hotspot analízis során elemzett két munkaerő-piaci szektor eltérő módon jelent meg a megye járásaiban. Az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedő – az elmúlt 11 év átlagában – felnőttképzést sikeresen elvégzők szerint 90%-os forrópontok két járás (Baktalórántházai- és a Nagykállói járás) esetében jelentek meg, azaz ezekben a téregységekben csoportosultak leginkább az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedők arányai. A Kisvárdai járás (90%-os coldspot) értéket vett fel, azaz az alacsony értékek ebben a területi egységben csoportosultak a leginkább. A közfoglalkoztatásban, azaz a másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés szempontjából egy járásban, a Tiszavasvári járásban alakult ki egy 95%-os coldspot, ami azt jelenti, hogy ebben a járásban voltak a legalacsonyabbak a másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedések az elmúlt 10 év átlagában (13. ábra).

13. ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Kormányhivatal által támogatott képzésekbe bevont álláskereső elsődleges- és másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedésének Hotspot analízise járási bontásban (2010-2020) átlagában

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztériumadatai alapján

Az Kormányhivatal által támogatott képzéseket sikeresen elvégzők autokorrelációs vizsgálata során a Local Moran I statisztikák autokorreláltak a megye járásaiban. Az álláskeresőknél szóló képzésekből kilépők térbeli autokorrelációs vizsgálatában kapott -0,379574 Moran index negatív korrelációt vett fel (z-pontszám= -2,048769, p-érték= 0,040485). Magas-magas klaszterezettség alakult ki a megyeszékhely járásban, ezen a területen mind a Nyíregyházi járásban, mind pedig a szomszédjai szignifikánsan átlag feletti értékekkel rendelkeztek. Alacsony-magas klaszter jelent meg a Tiszavasvári járásban, azaz a járásban szignifikánsan átlag alatti, míg a szomszédja szignifikánsan átlag feletti értékekkel rendelkeztek. Tekintettel a a képzést sikeresen elvégzőkre kapott -2,048769 z-pontszámra, kevesebb, mint 5% a valószínűsége annak, hogy ez a szétszórt minta véletlenszerű eredmény lenne (14. ábra).

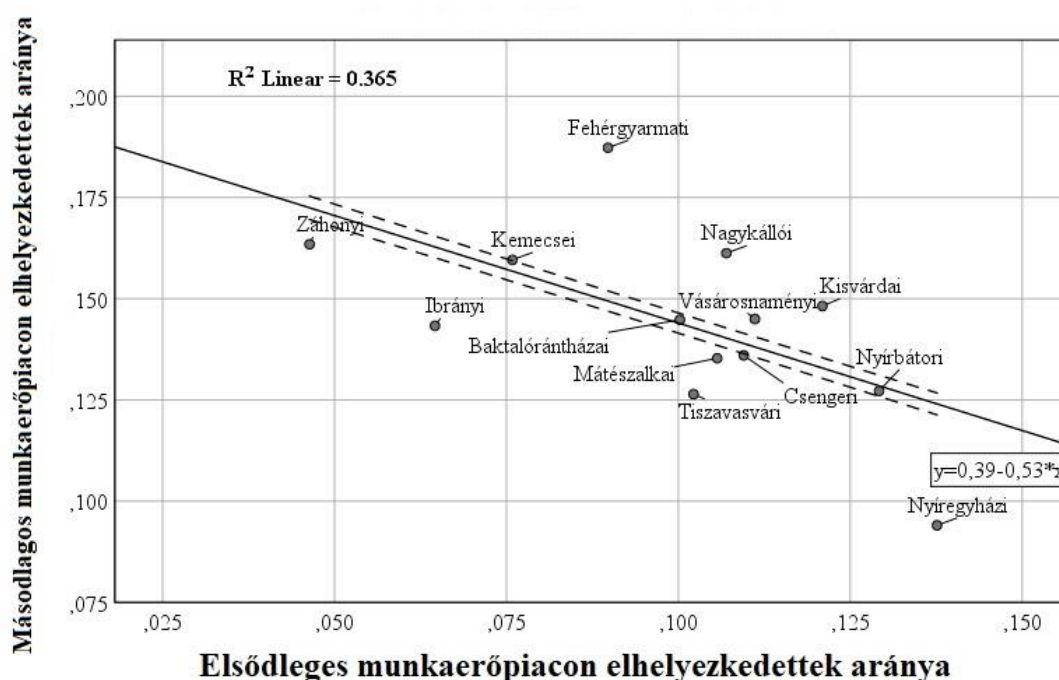
14. ábra: Az álláskeresőknél a képzéseket sikeresen elvégzők Local Moran I autokorrelációs vizsgálata Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásaiban (2010-2020)

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztériumadatai alapján

A vizsgált változók Pearson féle korrelációs analízise során megállapítást nyert, hogy az elsődleges munkaerőpiacra való bekerülés közepesen és fordítottan arányosan függ össze a másodlagos munkaerőpiacra való bekerüléssel ($r=-0,604$, $p=0,05$). Ebből arra következtethetünk, hogy minél többen kerülnek vissza az elsődleges munkaerőpiacra, annál kevésbé fajsúlyos a közfoglalkoztatás szerepe a munkaerő tartalék felszívásában. Az elsődleges munkaerőpiacra jutó képzettek száma és a képzésbe bevont összes álláskereső között közepesen erős összefüggést számítottam ($r=0,597$, $p=0,05$), amiből arra következtethetünk, hogy képzések nagyobb része lehetőséget biztosít az álláskeresőknél az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésre. Jelentős ($r=1$, $p=0,01$) eredményt detektáltam a nyilvántartott álláskereső és a lakónépesség összefüggésében, szóval a megyében járástól függetlenül mindenhol azonos mértékben van jelen a munkanélküliség problematikája. Tekintettel arra, hogy a nyilvántartott álláskereső átlaga és az összes képzésbe bevont álláskereső létszáma között szoros ($r=0,929$, $p=0,01$) összefüggés mutatkozott, megállapíthatjuk, hogy járástól függetlenül az álláskereső részére releváns opció volt a képzésekbe való részvétel. Végül jelentős eredmény született a nyilvántartott

álláskereső átlagának és a másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedésük korreláció vizsgálat során, hiszen megállapítást nyert, hogy a közmunka programokban elhelyezkedők száma fordítottan arányos ($r=-,0641$, $p=0,05$) a nyilvántartott álláskereső átlaglétszámával, ami ugyancsak alátámasztja, az elsődleges munkaerőpiacra való elhelyezkedés jelentőségét és hosszú távú relevanciáját.

A regresszióanalízis során fény derült arra, hogy a legjobb helyzetben elhelyezkedések szempontjából a Nyíregyházi járás volt a vizsgált időszakban, hisz kimagasló arányban helyezkedtek el a felnőttképzésben résztvevők az elsődleges munkaerőpiacon, míg a másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés a legalacsonyabb volt a megyében. A legrosszabb helyzetben a Záhonyi járás volt, itt volt a legalacsonyabb az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedők aránya, míg a legmagasabb a képzést sikeresen befejezők közfoglalkoztatásban elhelyezkedők aránya. Az elhelyezkedések szempontjából ugyanannyian tudtak elhelyezkedni mindkét munkaerő-piaci szektorban. A Fehérgyarmati járásban kiugró értéket tapasztalhatunk, ahol közel 2,5-szer nagyobb volt a közfoglalkoztatásban való elhelyezkedés, mint az elsődleges munkaerőpiacon (15. ábra).

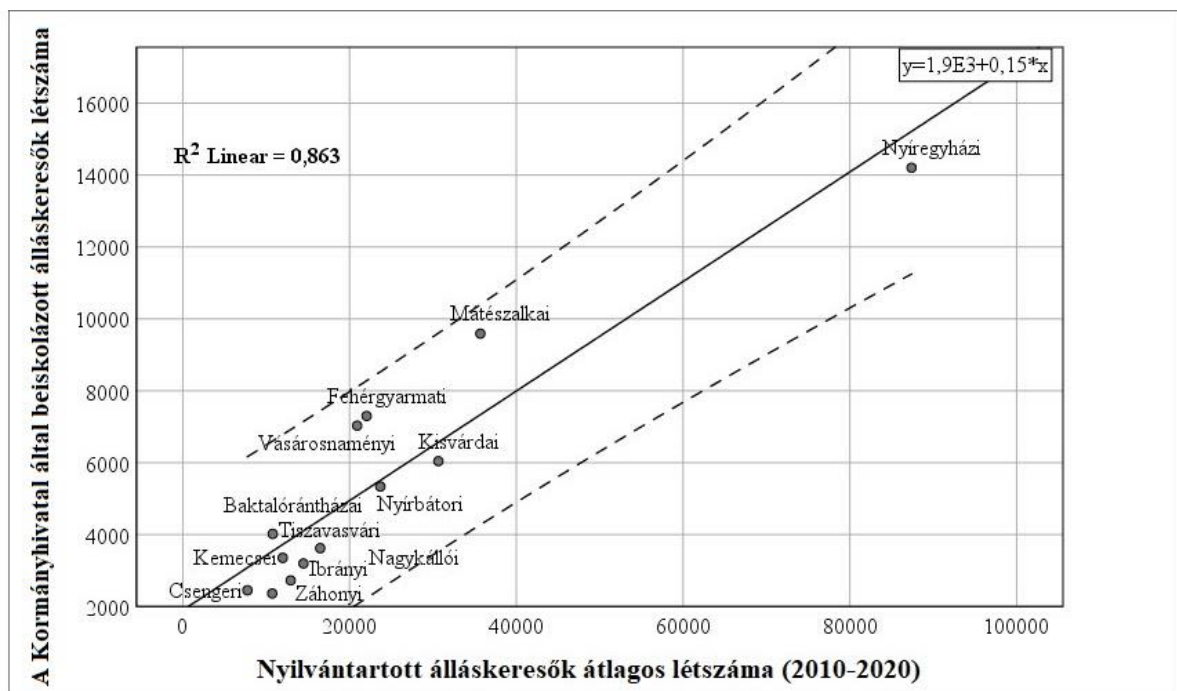
15. ábra: Az elsődleges- és másodlagos munkaerőpiacon elhelyezkedők arányának regressziós analízise (2010-2020) átlagában

Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

A regresszió analízis során kapott eredmények közül a Kemecei-, a Baktalórántházai-, a Csengeri- és a Nyírbátori járások vonatkozásában ábrázolt adatok $p=0,1$ szinten adtak szignifikáns eredményt, ezen adatok tekintetében megállapíthatjuk, hogy ezekben a járásokban a vizsgált képzésekben végzetteknek az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedése megközelítőleg 36,5%-ban befolyásolta a másodlagos munkaerőpiacra történő bekerülésüket. A többi járás esetében az alkalmazott módszer nem mutatott ki szignifikáns eredményt.

A nyilvántartott álláskereső létszámának és az összes képzésbe bevont álláskereső létszámának regressziós analízise $p=0$ konfidencia intervallumon adott szignifikáns eredményt. Az alkalmazott statisztikai módszer alapján megállapíthatjuk, hogy a nyilvántartott álláskereső átlagos létszáma 86,3%-ban határozza meg képzésekbe bevont álláskeresői létszámot. Erős kapcsolat áll fent a két vizsgált mutató tekintetében $f=69,48$ érték alapján. A lineáris regresszió képi ábrázolása egyértelműen detektálható, hogy a Nyíregyházi járás elszakadt a vizsgált megye többi járásától, ami véleményem szerint elsősorban a járás magas lakónépességére és megyeszékhelyen elhelyezkedő felnőttképzési intézmények csoportosulására vezethető vissza (16.ábra).

16. ábra: A nyilvántartott álláskereső átlag létszámának a Kormányhivatal által beiskolázott álláskereső regressziós analízise (2010-2020) átlagában

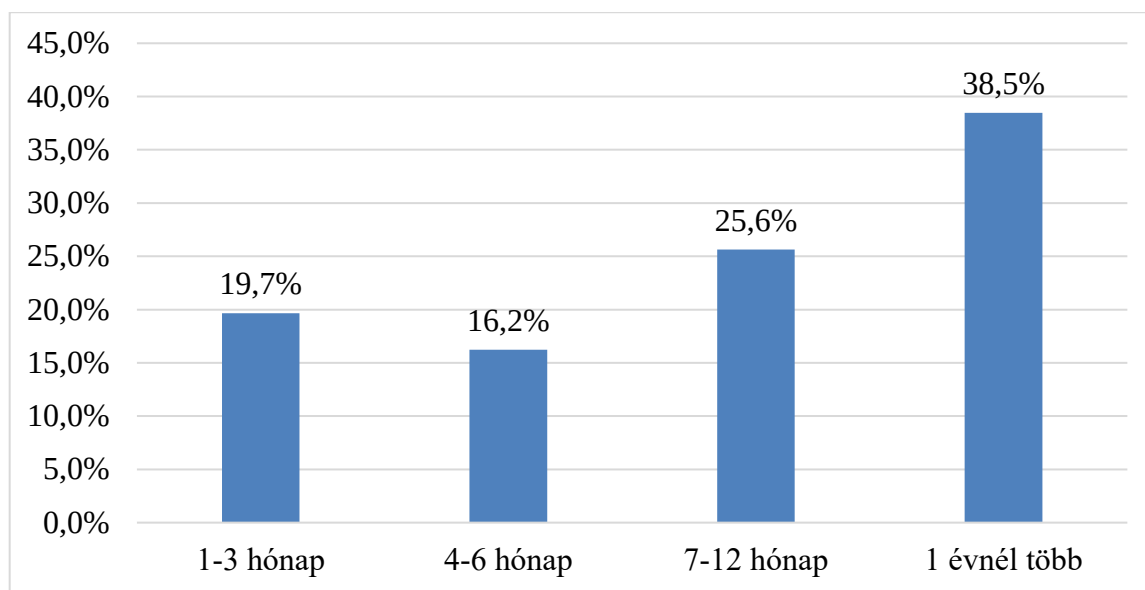
Forrás: saját készítés az Innovációs és Technológiai Minisztérium adatai alapján

A Kormányhivatal által képzésekbe bevont összes álláskereső tekintetében Mátészalkai járás szerepelt a vidéki járások közül a második legmagasabb képzéseken résztvevők számával. Arányait tekintve a Nyíregyházi járásban volt a legkisebb arányban (1,5%) a képzésekbe bevont álláskeresőkhöz viszonyított aránya, a legmagasabb aránnyal Baktalórántházai járás szerepelt, ahol az álláskeresők 3,4%-a került bevonásra a képzésekbe. A Nyírbátori járás adatainak elhelyezkedése a legszorosabb a regressziós függvényhez.

5.2 A primer kutatás eredményeinek bemutatása

Amintában szereplő minden egyes megkérdezett álláskereső volt a vizsgálat időpontjában, azonban eltérő időt töltöttek el a megkérdezés pillanatáig munkanélküli státuszukban. A kérdőíves vizsgálatban résztvevők 35,9%-a kevesebb, mint 6 hónapja álláskereső, 7-12 hónapos időintervallumot jelölt meg a megkérdezettek több mint egynegyede, azonban a legelkeserítőbb adat, hogy a mintából 45 fő több mint 1 éve álláskereső, azaz tartós munkanélkülinek minősül (17. ábra).

17. ábra: A kérdőíves vizsgálatba bevont álláskeresőknél szóló képzésen résztvevők álláskeresőként töltött ideje a kérdőív kitöltését megelőzően

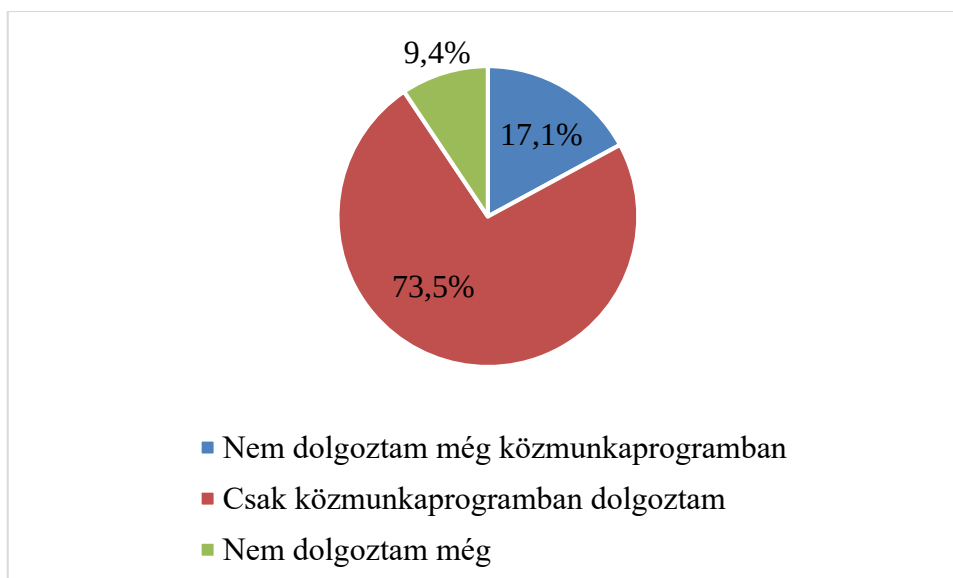
Forrás: saját készítés kérdőíves vizsgálat alapján (2022)

A kapcsolódó Khí-négyzet próba ($\chi^2=20,659$; $df=9$, $p=0,014$) is rámutatott, hogy azok akik régebb óta munkanélküliek, azok az álláskeresők tovább voltak közmunkán, ebből fakadóan rámutat a beragadás jelenségére.

A minta koreloszlásszerinti vizsgálata alapján leírható, hogy a 36-55 évesek között kevésbé vannak jelen olyanok, akik még soha nem dolgoztak, amit a Khí-négyzet próba is igazol ($\chi^2=11,042$; $df=4$, $p=0,026$).

A keresztábra analízis során arra az eredményre jutottam, hogy az alacsonyabb végzettségűek régebb óta munkanélküliek, melyet a Khí-négyzet próba is igazol ($\chi^2= 55,342$; $df=9$, $p=0,000$), a szakmával rendelkezők kevesebb ideje munkanélküliek, amelyet a Khí-négyzet próba is igazol ($\chi^2= 56,911$; $df=3$, $p=0$) a kapcsolat erősségét még az is mutatja, hogy a Cramer-féle V értéke, ami 0 és 1 között lehet, ebben az esetben 0,697.

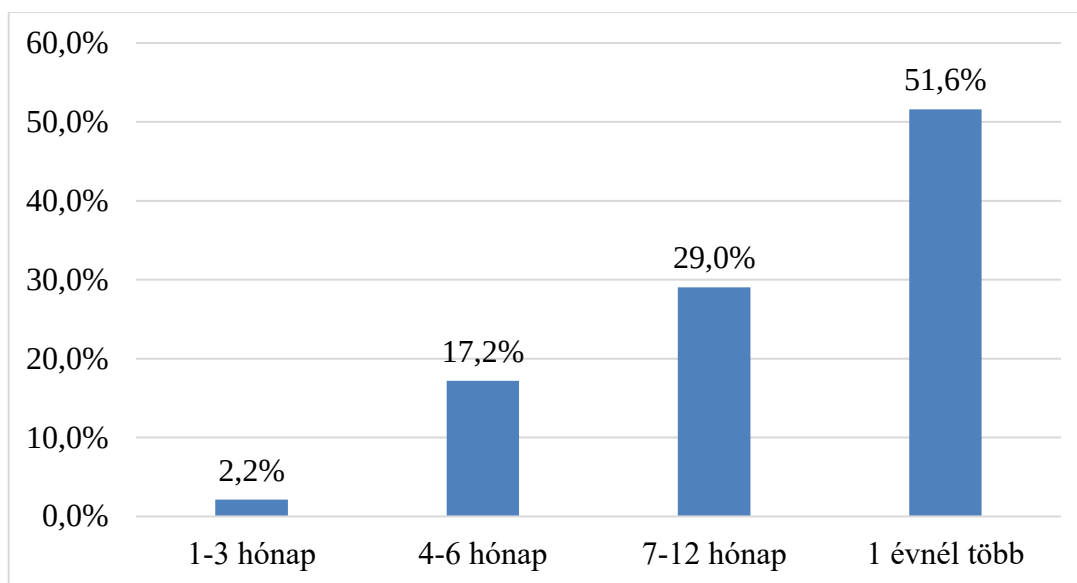
Az álláskeresőket tekintetében az egyik legfontosabb probléma a munkatapasztalat hiánya, ennek okán a közmunka program jelenlétét vizsgáltam meg az álláskereső munkaeő-piaci tapasztalatai alapján. A vizsgálatba bevontak 17,1%-a nem dolgozott még közmunkaprogramban csak az elsődleges munkaeő-piacon volt foglalkoztatva. A kérdőívet kitöltők, majdnem háromnegyede (73,5%) csak közmunkaprogramban volt, eddigi élete során foglalkoztatva, mely megmutatja a munkaeő-piacról már régebben kiszorultaknak a munkát, a munka szeretetét és, hogy van miért felkelni reggel. A legelkeserítőbb, hogy 9,4%-uk még nem dolgozott élete során, ami sajnos nem csak a fiatalokat érintette a mintában, hanem jócskán megtalálhatóak a 30 évesnél idősebbek is. A legidősebb 58 éves volt (18. ábra).

18. ábra: A kérdőíves vizsgálatba bevont álláskeresőknél szóló képzésen résztvevők közmunkában történő foglalkoztatottságának eloszlása

Forrás: saját készítés kérdőíves vizsgálat alapján (2022)

A foglalkoztatottság hossza is nagyban befolyásolja az álláskeresőket a sikerességét az elsődleges munkaerőpiacon. A megkérdezettek 79,5%-a dolgozott már közmunkaprogramban eltérő ideig. A vizsgálatba bevont álláskeresőket 2,2%-a, azaz csupán 2 fő három hónapnál kevesebb időt töltött közfoglalkoztatásban. Négy hónaptól egy évig terjedő időintervallumot jelölte meg a kitöltők 46,2%-a, míg a megkérdezettek több mint fele (51,6%) egy évnél tovább volt foglalkoztatva közmunkaprogramban (19. ábra).

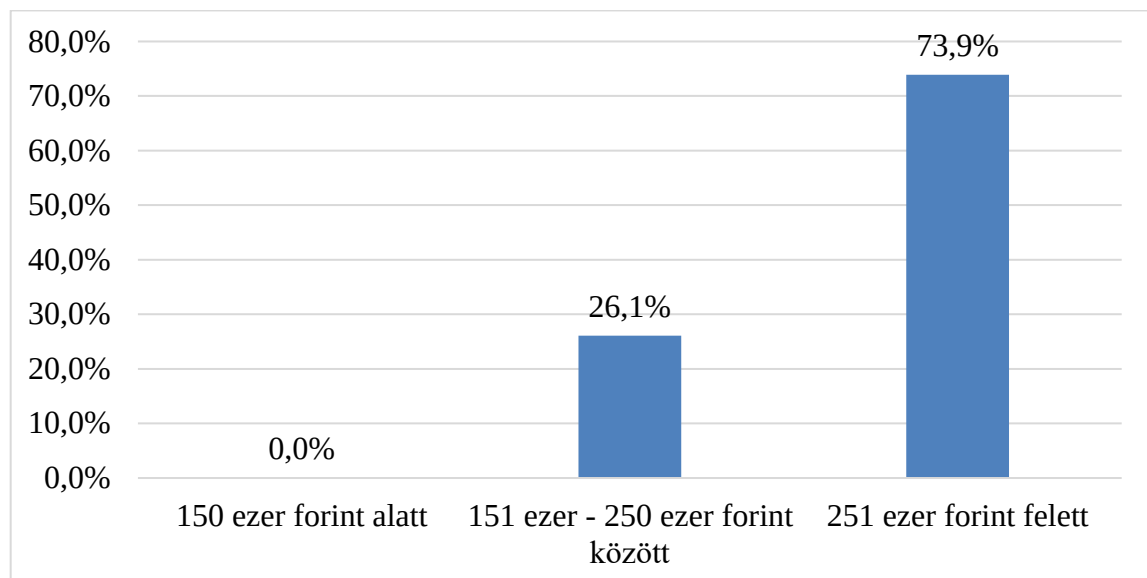

19. ábra: A kérdőíves vizsgálatba bevont álláskeresőket szóló képzésen résztvevők közmunkában történő foglalkoztatottságának hossza szerinti eloszlása

Forrás: saját készítés kérdőíves vizsgálat alapján (2022)

Az élethosszig tartó tanulás nagyon fontos az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés szempontjából. Többben ezt az álláskeresőket szóló képzésekben látják ezt a lehetőséget, hiszen a megkérdezettek 44,4%-a négynél több képzésen vett részt élete során, 2-3 darab képzésen 46,2%-uk vett részt, még csupán egy képzésre 9,4%-uk jelentkezett. A képzések sikerességét az elhelyezkedési arányok mutatják meg. A képzéseken résztvevők közül 10 fő el tudott helyezkedni a képzések sikeres elvégzése után, ami csupán 8,5%. Azonban az elhelyezkedettek közül csupán 1 álláskereső talált munkát a közfoglalkoztatáson kívül, a többiek ugyanúgy közmunkaprogramban kerültek foglalkoztatásra az újonnan megszerzett végzettséggel. Az egy másik kérdés, hogy szeretnék-e elhelyezkedni az újonnan tanultakkal, melyre az a válasz született, hogy 85,5%-uk nem szeretne

elhelyezkedni az újonnan megszerzett ismeretekkel, ebből fogalmazódott meg bennem egy kérdés, hogy szeretnének-e egyáltalán dolgozni, amelyre azt a választ kaptam, hogy 80,3%-uk egyáltalán nem akar dolgozni, nem szeretne elhelyezkedni. Azok az álláskereső, akik eddig nem tudtak elhelyezkedni, azoknak a többsége a jövőben nem is szeretne, melyet igazol a Kí-négyzet próba ($\chi^2=18,204$; $df=1$, $p=0$) a kapcsolat erősségét a Phi érték 0,394 mutatja, mely közepesen erősnek tekinthető. Az a kis létszám pedig irreálisan magas fizetésért lenne hajlandó munkát vállalni a végzettségéhez képest. Összesen 23 fő szeretne munkát vállalni a mintából, melyeknek 73,9%-a 251 ezer forintos nettó jövedelem felett lenne hajlandó munkába állni, 26,1%-uk a 151 ezer és a 250 ezer forintos jövedelem között is dolgozna, ami a legelképesztőbb, hogy egy álláskereső sem dolgozna 150 ezer forintos nettó jövedelem alatt, azonban azok a személyek, akik több képzésen részt vettek és nem tudtak elhelyezkedni, ők munkát vállalnának 250 ezer forint alatti összegért is (20. ábra).

20. ábra: A kérdőíves vizsgálatba bevont álláskeresőknél szűk képzésen résztvevők bérigénye

Forrás: saját készítés kérdőíves vizsgálat alapján (2022)

6. Következtetések és javaslatok

A vizsgált időszakban a Kormányhivatal által a képzések bevont álláskereső létszáma ingadozó képet mutatott. A legtöbb bevont 2014-ben volt, amikor a megye munkanélküliségi adatai csökkenő tendenciát vettek fel, azaz az első hipotézisem (H1: Feltételezem, hogy az álláskeresőknél szóló felnőttképzésben résztvevők létszáma nagyban függ a megye munkanélküliségi adataitól) elvetésre került, hisz a munkanélküliségi adatok egyik évben sem befolyásolták az álláskeresői képzésekben résztvevők létszámát.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rendelkezett az országban a legmagasabb felnőttképzésben résztvevői létszámmal, a megye a 11 év átlagában az ország 5,2%-át adta a felnőttképzés létszámának. A képzéseken résztvevők 16,4%-a volt álláskereső a vizsgált 11 év átlagában. A legmagasabb arány 2014-ben volt, amikor meghaladta a 32%-ot az aránya az álláskeresőknél. 2014-től folyamatos csökkenő tendencia volt megfigyelhető a Kormányhivatal által beiskolázott álláskereső tekintetében, amely 2020-ban alig haladta meg a 2,5%-os arányt. A második hipotézisem (H2: Feltételezem, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a felnőttképzés magas száma az álláskeresőknél szóló képzésekre bevontak számának köszönhető) elvettem, hisz a felnőttképzésben résztvevők száma folyamatosan nőtt az elemzett időszakban és a Kormányhivatal által képzésbe bevont álláskereső aránya folyamatos csökkenést vett fel. Kimondható, hogy a Kormányhivatal által indított képzések nem erőteljesen befolyásolják a megye felnőttképzési létszám adatait.

A Kormányhivatal által bevont képzésekből elhelyezkedők legmagasabb iskolai végzettségének vizsgálatakor, fény derült arra, hogy minél magasabb az iskolai végzettsége az álláskeresőnek annál, inkább el tud helyezkedni az elsődleges munkaerőpiacon és nem a közfoglalkoztatásba menekülnek, mert nem találnak munkát, ennek következtében a harmadik hipotézisem (H3: Feltételezem, hogy az elsődleges munkaerőpiacon történő elhelyezkedés szempontjából a felsőfokú iskolai végzettség előnyt jelent és ennek következtében kevesebben helyezkednek el a közfoglalkoztatásban) beigazolódott.

A vizsgált területi egységen, az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés leginkább a megyeszékhely járására és a magas foglalkoztatással rendelkező járásokra koncentrálódott. A megyében a közfoglalkoztatás megjelenésekor csekély visszaesés jött létre az elsődleges munkaerő-piaci szektorban elhelyezkedők szempontjából. A közfoglalkoztatás megjelenése után már a harmadik évben jóval meghaladta az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedők arányát. Két járás esetében, melyek az országhatár mentén helyezkednek el, fő

munkáltatóként a közfoglalkoztatás jelent meg, így a negyedik hipotézisem (H4: Feltételezem, hogy az álláskeresőknél szóló képzést elvégzők esetében a közfoglalkoztatás megjelenése visszaszorította az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedést Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében és a másodlagos munkaerőpiacon való elhelyezkedés leginkább a határ menti perem területekre koncentrálódtak) részben igazolódott, hisz a közfoglalkoztatás megjelenése negatívan hatott az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedésre, míg a határ menti járások csupán felénél jelent meg fő munkaerő felvevőnek a közfoglalkoztatás.

A Local Moran I. autokorrelációs vizsgálata alapján és a Innovációs és Technológiai Minisztérium statisztikai adatai alapján a megyeszékhely járásában volt a legtöbb álláskereső a képzésekbe bevonva, azaz az ötödik hipotézisem (H5: Feltételezem, hogy az álláskeresőknél szóló felnőttképzésbe bevont személyek, leginkább a megyeszékhelyre koncentrálódnak) elfogadásra került.

Az álláskeresőknél szóló képzéseken többnyire alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők vesznek részt, ezek a személyek szorulnak ki leginkább az aktív munkaerőpiacról. Akik kiszorultak, azok legnagyobb arányban tartós munkanélkülivé is válnak, hisz legtöbbjük egy évnél régebb óta váltak munkanélkülivé.

A közfoglalkoztatás fontos szerepet játszik az álláskereső és a munkaerőpiacról kiszorultak életében. Voltak olyan személyek, akik a közmunka program által ismerkedett meg a munka fogalmával, ennek következtében tanító szerepe is megjelenik a közfoglalkoztatásnak. A kérdőíves vizsgálat alapján kimondható, hogy magas arányban vannak jelen azok a személyek, akik nem dolgoztak még életük során semmilyen formában. Sajnálatos módon kimondható az is, hogy hiába vesznek részt álláskeresőknél szóló képzéseken nem szeretnének elhelyezkedni az újonnan tanultakkal.

7. Összefoglalás

Az álláskeresőknél szóló felnőttképzés elsődleges célja, hogy a résztvevők minél hamarabb vissza tudjanak integrálódni a munkaerőpiacra. Ezeknek a képzéseknek a sikerességére az elhelyezkedések aránya mutat rá a leginkább, amit azonban szélesebb gazdasági-társadalmi összefüggések befolyásolnak (pl. a beiskolázottak körének jellemzői, vagy a regionális munkaerőpiac sajátosságai). Kutatásommal rámutattam a megye munkanélküliségi helyzetére, a képzésen résztvevők különböző szempontok szerinti megoszlására, elhelyezkedési arányukra és a részvételüket befolyásoló tényezőkre. A kutatás primer és szekunder adatokból valósult meg. A szekunder adatokat az Innovációs és Technológiai Minisztérium szolgáltatott, míg az OSAP 1665 Statisztikai Felület információi és az Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat adatsorait az internetről tudtam letölteni. Az OSAP 1665 statisztikai felület felnőttképzésre vonatkozó adatai szerint Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt felnőttképzésben a legtöbb résztvevő az országban a vizsgált időszakot (2010-2020) tekintve. A primer kutatás során kérdőívezést végeztem, mely segítségével 117 embert kérdeztem meg. A kérdőíves vizsgálatban csak olyan személyek vettek részt, akik részt vettek álláskeresőknél szóló képzésen. A területi vizsgálatoknál a felnőttképzés nagyfokú, a megyeszékhelyre irányuló koncentráltságára mutattam rá. Az elhelyezkedési arányok az elsődleges munkaerőpiacon a vizsgált időszakban erőteljes csökkenést mutattak a közfoglalkoztatás előtérbe kerülése révén. A megye egyes mutatókon keresztül jól kimutatható hátrányai miatt a másodlagos munkaerőpiac továbbra is nagyobb jelentőséggel bír a foglalkoztatásban.

8. Irodalomjegyzék

1. Ábrahám K. (2015): A felnőttképzés integrációs szerepe az alacsony képzettségűek körében az Észak-Alföld régióban. = Társadalomtudományi Szemle 5 (3), pp. 223-238. <http://real.mtak.hu/33601/1/abraham223.pdf>
2. Anselin, L. (1995): Local Indicators of Spatial Association – LISA Geographical Analysis 27 (2): 93–115.
3. Artner A. (2020): Munkaerőpiaci és szociális helyzet Magyarországon – európai tükröben. = Új Munkaügyi Szemle 1(1), pp. 3-16.
4. Bajusz K. (2004): Közösségi és egyéni elvárások. Nagyító alatt a felnőttoktatás funkciórendszere. = Felnőttképzés, 2. évf. 2004. 3.sz. pp. 9-12.
5. Bánfalvy Cs. (1997): A munkanélküliség. Magvető Kiadó, Budapest, pp. 135-176.
6. Bánfalvy Cs. (2010): A munkanélküliség szociálpszichológiájáról. Akadémiai Kiadó, 176 p.
7. Bartel, A. (1995): Training, wage growth, and job performance: evidence from a company database. = Journal of Labor Economics 13(3), pp. 401–425.
8. Basel P. – Eszik Z. (2001): A felnőttoktatás kutatása. Bp., Német Népfőiskolai Szövetség Nemzetközi Együttműködési Intézete, OKI, 256 p.
9. Benedek, A. – Csoma, Gy. – Harangi, L. (2002): Felnőttképzési és képzési lexikon. Budapest, Szaktudás Kiadó Ház
10. Benedek, A. – Lőrincz, É. (2016): Szakképzés és felnőttképzés: új rációk és emóciók a XXI. század elején In: Kraiciné, Szokoly Mária (szerk.) A felnőttképzésről három generáció nézőpontjából Budapest, Magyarország : Magyar Pedagógiai Társaság, pp. 73-85. , 13 p.
11. Benke M. (2005): A regionális és az ágazati tervezés kapcsolata a hátrányos helyzetű térségekben. Zárótanulmány. Bp. NFI, 129 p.
12. Benke M. (2006): A felnőttek foglalkoztathatóságának növelésére irányuló komplex képzési modellek, különös tekintettel a hátrányos helyzetű csoportokra, javaslatok intézkedésekre. Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest. pp. 12-18.
13. Card, D. (2011): Origins of the Unemployment Rate: The Lasting Legacy of Measurement without Theory. *American Economic Review*, 101, 3, 552-557. o.
14. Cedefop (2015): Job-related adult learning and continuing vocational training in Europe: a statistical picture. Luxembourg: Publications Office. Cedefop research paper; No 48. <http://dx.doi.org/10.2801/392276>

15. Csapó B. (2002): A tudáskonceptió változása: nemzetközi tendenciák és a hazai helyzet. = Új pedagógiai szemle, 2. sz. pp. 38-45.
16. Csernyák M. N. – Janák K. – Zaláné Olbrich A. (2004): Az élethosszig tartó tanulás. Lifelong learning. Bp., KSH, 60 p.
17. Cseszka É. (2017): A felnőttképzés hatékonysága, különös tekintettel a hátrányos helyzetű rétegek képzésének nehézségeire és lehetőségeire In: Katona, K. & Körösi, I. (szerk.) A humán tőke szerepe a gazdaságban Budapest, Magyarország: Pázmány Press pp. 55-75.
18. Csoma Gy. (2009): Új szempontok a felnőttoktatás tanítás-tanulási folyamatainak időszerkezeti hátteréhez. OFI Tudástár - <http://ofi.hu/tudastar/idofelhasznalas/uj-szempontok>
19. Dobos L. – Radnai B. (szerk.) (1965): Felnőttekről felnőtteknek. Bp.: Gondolat Kiadó, 230 p.
20. Dombi G. (2005): Idősek útja az információs társadalom technológiájához. In: Európai Tükör, 10. évf. 2005. 7-8. sz. pp. 115-126.
21. Durkó M. (1998): Társadalmi kihívások és a felnőttnevelés funkciói. Pécs, 1998. p. 405.
22. Durkó M. (1999): Andragógia: a felnőttnevelés és közművelődés új útjai. Bp. Magyar Művelődési Intézet.
23. Egri, Z. (2017): Magyarország városai közötti egészségesegyenlőtlenségek. In: Területi Statisztika, 57 (5): pp. 537–575; DOI: 10.15196/TS570504
24. Eszik Z. (1997): A felnőttoktatás szociális funkciói. =Educatio folyóirat, 1997/2. szám, pp. 300-313.
25. European Commission (2000): Memorandum on Lifelong Learning, Commission Staff Working Paper. Brussels: SEC (2000) 1832 p.
26. Farkas É. (2017): A tanulási eredmény alapú képzésfejlesztés hatása a felnőttkori tanulás minőségére. = OPUS ET EDUCATIO: MUNKA ÉS NEVELÉS 4(4), pp. 431-448.
27. Farkas, É. (2016): A felnőttképzés jogi szabályozása, minőségbiztosítása, finanszírozása Magyarországon. Kézirat Háttér tanulmány az Oktatási Hivatal megbízásából
28. Findsen, B. – Formosa, M. (2011): Lifelong Learning in Later Life: A Handbook on Older Adult Learning. International Issues in Adult Education, Vol. 7, 218 p.

29. Győri T. – Egri Z. (2020): A munkanélküliek - mint potenciális munkaerő-tartalék - térszerkezetének vizsgálata Békés megyében. = *Studia Mundi Economica* 7(2), pp. 2-17.
30. Halmos Cs. (2005) A felnőttképzésben résztvevők elhelyezkedése, különös tekintettel a hátrányos helyzetű rétegekre, régiókra pp. 12-33
31. Harangi L. (2000): Két stratégiai dokumentum a felnőttkori tanulásról. = *Új Pedagógiai Szemle*, 11. sz. pp. 7-12.
32. Henczi L. (2009): Felnőttoktató. A felnőttek tanításának-tanulásának elmélete és gyakorlata. Nemzeti Tankönyvkiadó, 520 p.
33. Henczi L. (2014): Felnőttképzési és intézményi menedzsment. Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 280 p.
34. Kallen, D. – Bengtsson, J. (1973): Recurrent education: A strategy for lifelong learning, OECD Publications Center. Washington D. C.
35. Kálmán A. (2012): Lifelong Learning adaptáció, a Tudásháromszög modell. In: Kutatások és innovatív megoldások a szakképzésben és a szakmai tanárképzésben. II. Trefort Ágoston Szakmai Tanárképzési Konferencia, 2012. november 20., Budapest. Szerk. Tóth Péter – Duchon Jenő, ISBN 978-615-5018-39-8 (CD)
36. Káposzta J. – Tóth T. (2014): Regionális és vidékfejlesztési ismeretek. Gödöllő, Szent István Egyetemi Kiadó. 168 p. ISBN 978-963-269-402-3
37. Komenczi B. (2001): Az Európai Bizottság memoranduma az egész életre kiterjedő tanulásról. = *Új Pedagógiai Szemle*, 6. sz. pp. 122-132.
38. Kónyáné T. M. - Molnár Cs. (szerk.) (2007): Változás és stabilitás a szak- és felnőttképzésben. V. Országos Szak- és Felnőttképzési Konferencia, Hajdúszoboszló, 2007. december 13-15. Debrecen: Suliszervíz.
39. Köllő J. (2009) A pálya szélén – Iskolázatlan munkanélküliek a poszt-szocialista gazdaságban. Osiris Kiadó, Budapest.
40. Köpeczi Bócz Tamás (2005): Kutatás a felnőttoktatás és a képzés nemzetközi cél- és feladatrendszerének változásáról a korszerű piacgazdaság, illetve a tanuló társadalom fejlődésének tükrében. Bp., NFI, 92 p.
41. Kraiciné Szokolý M. – Tibori T. (2007): Képzés és felzárkóztatás. Felnőttképzés, 1. sz., pp. 19-29
42. Krisztián B. (2004): Európai térség és felnőttképzés. = *Felnőttképzés* 2(2), p. 22-25.
43. KSH (2010): Munkaerőpiaci helyzetkép, 2010. Statisztikai tükör, Budapest.

44. Lakner, Sz. (2016): A felnőttképzési módszerek jelentősége és kihívásai az emberi erőforrás fejlesztési gyakorlatban Pécs, Magyarország: Lartco Consulting Kft., 159 p.
45. Lengyel I. (2012) Regionális növekedés, fejlődés, területi tőke és versenyképesség. In Bajmócy Z. – Lengyel I. – Málovics Gy. (szerk.) Regionális innovációs képesség, versenyképesség és fenntarthatóság. JATEPress, Szeged, 151–174.
46. Martinkó J. (2010): Felnőttképzési curriculum fejlesztés. Jegyzet az andragógia BA alapszak számára, Kaposvár, 200 p.
47. Mártonfi Gy. (1997): Fedőneve: élethossziglani tanulás. =Educatio folyóirat 1997/2, 389-393.
48. Mayer J. (2000) Az iskolarendszerű felnőttképzésről 2000-ben. Új Pedagógiai Szemle, 2000/11, 13–23.
49. Mócz D. (2013): Az élethosszig tartó tanulás gazdasági szerepe. In. Karlovitz, J. T. (szerk.) Gazdasági tanulmányok – elmélet és gyakorlat konferencia kötete. International Research Institute, Komarno, pp. 199-209.
50. Nagy J. (2002): XXI. Század és nevelés. Bp.: Osiris Kiadó, 352 p.
51. Nijhof, W. J. (2005). Lifelong learning as a European skill formation policy. = Human resource development review 4(4), pp. 401-417.
52. Öry M. (2005) Hátrányos helyzetű csoportok helyzete a munkaerőpiacon
53. Pásztor M. (2004): Vállalati szakképzések: Túlélés képzés nélkül? = Felnőttképzés, 2. évf. 2004. 1. sz. pp. 51-53.
54. Pethő L. (2006): Nyelvórák, emlékezet tréning időseknek. = Felnőttképzés, 4 (1), pp. 28-31.
55. Pléh Cs. (2001): Új kommunikáció - új gondolkodás? = Iskolakultúra, 3.sz. pp. 65-68.
56. Polónyi I. (2004): A felnőttképzés megtérülési mutatói. Bp., Felsőoktatási Kutatóintézet, 2004. 32 p.
57. Polónyi I. (2018): A felnőttképzés megtérülései. In: Fodorné, Tóth Krisztina (szerk.) A felsőoktatási lifelong learning társadalmi és gazdasági haszna: kutatás – fejlesztés – innováció. Debrecen, MELLearn Felsőoktatási Hálózat az életen át tartó tanulásért Egyesület, pp. 99-113.
58. Radnai B. (1980): Tanulmányok a pályaválasztás és a felnőttoktatás lélektanából. Bp.: Táncsics Kiadó, 177 p.

59. Ránki Lantos J. (2002): A tanulók motiválása az élethosszig tartó tanulásra. = Új Pedagógiai Szemle, 10. sz. pp. 110-119.
60. Sáráné Lukácsi S. (2001): Fejleszthető-e az önálló ismeretszerzés képessége? = Iskolakultúra, 6-7. sz. pp. 13-20.
61. Sárdi Cs. (szerk.) (2012): A felsőoktatás – pedagógiai kihívásai a 21. században. Eötvös József Könyv- és Lapkiadó, 234 p.
62. Semjén A. – Tóth I. J. (szerk.) (2009): Rejtett gazdaság: be nem jelentett foglalkoztatás és jövedelemeltitkolás, kormányzati lépések és a gazdasági szereplők válaszai. Budapest: MTA Közgazdaságtudományi Intézet, 258 p.
63. Siposné Nándori E. (2016): A munkaerőpiaci hátrányok területi vonatkozásai Észak-Magyarországon. = Területi Statisztika 56(4), pp. 438-454.
64. Szép Zs. (2004): Emberi erőforrás-fejlesztés - felnőttképzés. = Felnőttképzés 2(2), pp. 11-17.
65. Szép Zs. (2008): A szakképzés és felnőttképzés hatékonysága: Kutatási tájékoztató FELNŐTTKÉPZÉS: A NEMZETI FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA 6 : 2 pp. 39-43. , 5 p.
66. Szép Zs. (2010): A munkaerőpiac és a felnőttképzés összefüggései FELNŐTTKÉPZÉS: A NEMZETI FELNŐTTKÉPZÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA 8 : 3 pp. 33-38. , 6 p.
67. Szöllősi Zs. (1997): A képzési piac. =Educatio 1997/2, 12 p.
68. Tímár J. (szerk.) (1999): Átmenet a tanulásból a munka világába. Párizs: OECD.
69. Tót É. (2003): Oktatás-tanulás-hálózat. =Educatio, 3. sz. pp. 331-345.
70. Tóth, G. (2014): Térinformatika a gyakorlatban közgazdászoknak. Miskolci Egyetem, Miskolc. 107 p. ISBN 9789633580592
71. Tóth J. (2007): A felnőttképzés szerepe a helyi gazdaságfejlesztésben. = Tudásmenedzsment, (2), pp. 16-20.
72. Udvardi-Lakos E. (2002): Lifelonglearning, modul, kompetencia. OM tanulmány. = Szakképzési szemle 1. sz. pp. 19-38.
73. Vámosi T. (2013): Munkaerő-piaci ismeretek (e-learning tananyag). PTE FEEK, Pécs, 239 p.
74. Váradi L. (2004): A felnőttképzés jogszabályai. Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest, pp. 9-11.
75. Zachár L. (2002): Az egész életen át tartó tanulás irányai. = Szakképzési szemle, 4. sz. pp. 370-383.

76. Zachár, L. (2003): Felnőttképzés, munkaerőpiaci képzés tervezése. Pécs, Magyarország, Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet
77. Zachár L. (2009): A felnőttképzés rendszere és főbb mutatói, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. <http://regi.ofi.hu/tudastar/felnottoktatas-kepzes/felnottkepzes-rendszere>
78. Zárándy Z. (2002): Gondolatok az "európai polgár" kompetenciáiról. = Új Pedagógiai Szemle 52.k. 11. sz. pp. 110-114.

9. Nyilatkozatok

NYILATKOZAT

a diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Le-Dai Barbara

A Hallgató Neptun kódja: IEDZ4U

A dolgozat címe: AZ ÁLLÁSKERESŐK KÖRÉBEN VÉGZETT FELNŐTTKÉPZÉS MUNKAERŐPIACI HATÁSAI SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYÉBEN (2010-2020)

A megjelenés éve: 2022

A konzulens tanszék neve: Vidék- és területfejlesztési tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

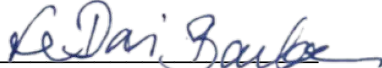
Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2022. év október hó 27. nap

Hallgató aláírása

---

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

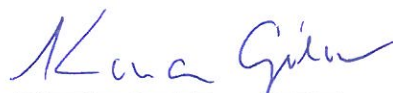
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Le-Dai Barbara (hallgató Neptun azonosítója: **IEDZ4U**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*³

Kelt: Gyöngyös, 2022. október 25.

Belső konzulens
Dr. Koncz Gábor

---

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.